

СТЕНОГРАМА
виїзного засідання Комітету Верховної Ради України
з питань правової політики
3 жовтня 2024 року

Веде засідання голова комітету МАСЛОВ Д.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отже, колеги, ми сьогодні на Дніпропетровщині, чому я особисто безмежно радний, тому що це моя рідна область, мій рідний регіон. І ми давно, дуже давно хотіли сюди приїхати для того, щоб поспілкуватися якраз з представниками судової гілки влади, з суддями, зі співробітниками апаратів судів. І, нарешті, це здійснилося.

Перш за все, чесно, хочу побажати, щоб у нас, дай боже, щоб було без всяких повітряних тривог і наш захід пройшов спокійно.

Але передусім формальні речі, оскільки це виїзне засідання Комітету з питань правової політики Верховної Ради України, то ми маємо виконати процедури і відповідно встановити кворум на засіданні. Після того оголосимо засідання комітету відкритим і підемо по програмі.

Отже, колеги, встановлюємо кворум.

Бабій. Дякую.

Божик Валерій Іванович.

Васюк.

БОЖИК В.І. Є.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Валерій Іванович, дякую.

Васюк.

ВАСЮК О.О. Присутній Васюк.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ватрас.

ВАТРАС В.А. Присутній.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Власенко.

Гулько.

Демченко.

Дирдін.

Калаур.

КАЛАУР І.Р. Присутній.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Князевич.

Макаров.

Маслов присутній.

Німченко. Німченко Василь Іванович.

Новіков.

Павліш.

ПАВЛІШ П.В. Присутній.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Павло Васильович.

Пузанов.

Соболев.

Наскільки я чую, ще раз, Сергій Олексійович, не дуже чую.

Стефанчук.

СТЕФАНЧУК М.О. Присутній.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фріс. Фріс Ігор Павлович.

_____. Ігор Павлович є на фотографії, тільки чогось не обзивається.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ігор Павлович. Фріс Ігор Павлович.

Ну по ходу, колеги, якщо хто з'явиться, я попрошу секретаріат, теж щоб оголосили, що присутні на засіданні, щоб я для стенограми сказав.

Отже рахуємо. 10 членів комітету присутні. Кворум є. Отже можемо розпочинати засідання комітету. Оголошую засідання комітету відкритим. Порядок денний ми затверджували до цього, тому не потребує додаткового затвердження порядок денний.

І тепер мені хотілося б із задоволенням передати слово очільнику військово-цивільної адміністрації Дніпропетровської області, бригадному генералу, військовій людині, яка зараз одна з головних відповідальних за безпеку нашого регіону. Лисак Сергій Петрович, вам слово.

ЛИСАК С.П. Шановний Денис Вячеславович, шановні присутні! Кажу точно, що радий всіх вітати на Дніпропетровщині. В першу чергу хотів би подякувати всім Силам оборони, які боронять нашу незалежність, виборюють нашу перемогу і завдяки яким ми зараз можемо знаходитись тут, в цьому приміщенні, і розпочати це засідання.

Для мене особисто це дуже символічно, що в достатньо тяжкий період часу ви прибули на Дніпропетровщину, прифронтний регіон, і скажу, що ваша присутність вселяє надію нашим людям на наближення нашої перемоги. Дякую вам і бажаю плідної роботи і конструктивної дискусії.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергій Петрович.

Наступним у вітальних словах я. Я буду дуже коротко. Я вже сказав, що мені особисто надзвичайно приємно, що ми сьогодні на Дніпропетровщині. Колеги, чесно, ми з колегами по комітету говорили, ми не хочемо, щоб це було, знаєте, формальним засіданням, ми хочемо максимально дієвого спілкування, щоб ми поїхали звідси, і у нас, і у вас, колеги, залишилося позитивне враження, щоб ми винесли конструктив з цього всього.

Я ще, колеги, попрошу з огляду на безпекову ситуацію: не викладайте зараз ніякі фото з цього заходу (добре?) до повного закінчення заходу. Бажано, якщо можливо, то ввечері, щоб ми могли спокійно провести сьогоднішній день. Я бажаю всім плідної роботи.

Представникам судової гілки влади хочу висловити від імені комітету повагу за вашу складну роботу, складну і в ці воєнні часи. Працівникам ваших апаратів окрема подяка за те, що люди продовжують, власне на них і продовжує триматися система судоустрою, система правосуддя. Це важливо, особливо під час війни, коли під час війни відчувається несправедливість в десятки разів більш набагато чутливіше ніж у мирні часи,

тому на вас лежить одна з найбільших відповідальностей. Ви відповідаєте за справедливість.

Отже всім хочу побажати сьогодні плідної роботи на комітеті і правильних, мудрих рішень і організаційних, і управлінських, і законодавчих за наслідками цього комітету. Дякую, колеги.

Тепер передаю слово Лукашуку Миколі Васильовичу, Голові Дніпропетровської обласної ради.

ЛУКАШУК М.В. Дякую. Дякую, шановний Сергію Петровичу.

Шановний Денисе Вячеславовичу, шановні народні депутати, судді і всі учасники виїзного засідання комітету Верховної Ради! Дніпропетровщина сьогодні є ключовим регіоном, де зосереджена велика кількість судів. Сьогодні ми прифронтний регіон, в якому величезна кількість внутрішньо переміщених осіб, майже 500 тисяч людей, велика кількість військових. І ми всі розуміємо, яке велике навантаження на судову систему іде. Але незважаючи на це навантаження, незважаючи на всі ті проблеми, які сьогодні є в судовій системі з визнанням критичними, з мобілізацією, з енергетикою, з постійними обстрілами, перериваннями судових процесів, наші суди працюють, роблять доступ до правосуддя, допомагають вершити справедливий суд і допомагають нашим людям.

Я хочу подякувати головам наших місцевих і апеляційних судів за їх величезний внесок і за стабільну роботу судів області. Окрема подяка Деркач Наталії Миколаївні за її лідерство, за її великий вагомий внесок у верховенство права, у роботу судової системи. Я переконаний, що сьогоднішнє засідання буде дуже ефективним, тим паче, враховуючи, що Денис Маслов, Сергій Демченко, вони всі з Дніпропетровщини і як ніхто інший розуміють всі потреби судової системи у нас в регіоні. І я впевнений, що така потужна комунікація між всіма гілками влади, між центральними органами влади, між обласною військовою адміністрацією, між обласною радою, між комітетом, між судовою системою - все це допоможе вирішити всі питання, які сьогодні є.

Всім дякую. Плідної роботи.

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Так, це правда, ми з Дніпропетровщини. Тому це потужний міцний регіон, і сподіваюся, що він таким і залишиться і після нашої перемоги і стане основою взагалі розбудови і відновлення нашої країни.

Колеги, з задоволенням хочу передати наступне слово вітальне Усику Григорію Івановичу, Голові Вищої ради правосуддя.

УСИК Г.І. Добрий день, шановні учасники виїзного засідання Комітету Верховної Ради України з питань правової політики! Перш за все я хочу подякувати і комітету, і Центру політико-правових реформ за організацію такого виїзного засідання.

Це доволі не випадково, мабуть, що саме відбувається таке виїзне засідання на Дніпропетровщині, одному з найбільших регіонів України, і регіоні, який зараз несе одне з найбільших навантажень по розгляду судових справ. У нас є унікальна можливість обговорити всі нагальні питання, які виникають у роботі, у діяльності судової системи. Дуже добре, що це засідання відбувається за участі і законодавців, представників органів суддівського врядування, самоврядування, голів судів, суддів, які присутні на засіданні комітету, – ми маємо чути наші проблеми, законодавець їх має чути і ми маємо приймати спільні ефективні рішення для забезпечення діяльності судової системи в умовах воєнного стану. Вона має бути безперервною, якісною. Ми всі переживаємо нелегкі часи, тому ми маємо спільно виробити кроки для подальшої ефективної розбудови судової влади.

Дякую. І сподіваюся на плідну роботу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Григорію Івановичу.

Наступне, передаю слово для вітального власне слова від Верховного Суду Марчуку Олександровичу Петровичу, Голові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду.

МАРЧУК О.П. Дякую.

Я вітаю всіх учасників виїзного засідання. І така форма зустрічі є дуже важливою. Чому? Бо виїзне засідання дає можливість розглянути проблемні питання з прив'язкою як до місцевості, так і почути представників місцевих органів влади та виробити максимально прийнятні шляхи врегулювання тих проблемних питань, які постають як в регіоні, так і в цілому в Україні.

Окремим блоком стоять питання інституційної спроможності під час переговорного процесу України на шляху до членства до Європейського Союзу. Але інституційна спроможність залежить від людської спроможності, тобто потрібно говорити про спроможність кожного з нас, наскільки окремо взятий фахівець є спроможний чесно,

ефективно, добросовісно організовувати роботу, надихати і мотивувати як себе, так і колектив для спільного вирішення проблемних питань.

Останні роки показали, що долати будь-які проблемні питання можливо, але їх можливо долати тільки спільними зусиллями. І знаходячись на Дніпропетровщині не можна не згадати великих постатей, які і народилися, і працювали, і творили тут. Це Олесь Гончар, Борис Грінченко, Валер'ян Підмогильний, Іван Манжура, Микола Вороний.

Але хотів би свій виступ закінчити саме словами і мрією, яку висловив Микола Вороний, написавши такі слова: "Нехай наша нація, наш народ увійде в ряди справді культурних народів. Хай цей народ буде високоморальний, гуманний, благородний, духовно красивий. Нехай усі інші народи, дивлячись на нас, з почуттям високої пошани будуть вимовляти слова Україна, українці". І я вірю, що воно так і буде. І саме ці складні часи показують, що ми того заслуговуємо. Тому плідної всім нам праці.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олександр Петровичу, за таке чудове вітальне слово і вступну промову. І я знаю, що ви вперше, так, на Дніпропетровщині і тим більше в статусі голови Касаційного кримінального суду. Я дуже радий, що ви знайшли змогу сьогодні бути з нами тут, на Дніпропетровщині, офлайн і мати можливість спілкуватись сьогодні з судьями, з головами судів. Дякую вам окремо.

Наступним для вітального слова запрошую Омеляна Олексія Сергійовича, заступника Голови Вищої кваліфікаційної комісії суддів.

ОМЕЛЬЯН О.С. Добрий день, шановні пані та панове! Дозвольте від імені Вищої кваліфікаційної комісії суддів України подякувати за можливість взяти участь в роботі комітету в такому форматі. Для комісії це надзвичайно важливо, оскільки дозволяє безпосередньо на місці поспілкуватися із керівниками судів, із судьями колективів судів, побачити своїми власними очима ті умови, в яких судді працюють.

Як вам відомо, вчора комісія ухвалила рішення про відрядження суддів із трьох судів, у роботі яких нещодавно було змінено територіальну підсудність, справи передані в суди Донеччини. Комісія обізнана не тільки з тим статистичним навантаженням, розрахованим за методикою, яку здійснює ДСА, вона дійсно говорить про те, що навантаження дуже велике, комісія також володіє інформацією і про категорію справ, які безпосередньо розглядаються судами Донеччини, і, що дуже важливо, про місця розташування органів досудового слідства, оскільки ми знаємо, які в цьому напрямку виникають питання.

Сьогодні комісія розглядає питання про відрядження суддів ще з одного суду, територіальну підсудність якого змінено. Вчорашнє рішення дозволить відновити роботу двох судів, діяльність яких взагалі не здійснювалась у зв'язку з відсутністю суддів в цих судах. Отже комісія продовжуватиме виконувати функцію кадрового забезпечення судів, відкрита до комунікацій в цьому напрямку.

Дякую за цю можливість.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олексій Сергійович.

Наступним вітальне слово має Моніч Богдан Сильвестрович, Голова Ради суддів України.

МОНІЧ Б.С. Шановні колеги, гості та учасники виїзного засідання комітету, від імені Ради суддів України я радий вас вітати сьогодні у місті Дніпро, яке сьогодні є не лише форпостом на шляху до перемоги, але й символом стійкості і відданості справі правосуддя. Це місто попри всі виклики, зокрема близькість до лінії фронту, продовжує забезпечувати стабільну роботу судової системи, що заслуговує на нашу глибоку повагу.

Рада суддів України спільно з іншими органами системи правосуддя активно працює над підтриманням і зміцненням незалежності судової влади. Але сьогодні перед нами також стоять і нагальні проблеми, які потребують термінових рішень. Серед них, це хронічна нестача суддівських кадрів, що стає особливо відчутною в умовах війни, перенавантаженість суддів, що залишилися працювати на своїх посадах. Це, безумовно, ставить під загрозу якість, з одного боку, правосуддя. Тому маємо пам'ятати, що питання збільшення кількості суддів сьогодні, мабуть, є одним з першочергових завдань.

Не менш важливою також є проблема недостатнього фінансування судової гілки влади. Недостатні ресурси для функціонування судів, низькі зарплати працівників апаратів судів, вони призводять до відтоку кваліфікованих кадрів. Сьогодні судді та співробітники судів працюють у надзвичайно складних умовах, однак без належного фінансового забезпечення, тому ми маємо про це теж пам'ятати.

І я впевнений, що наша спільна робота з Комітетом з питань правової політики, також іншими органами державної влади, вона є надзвичайно важливою, адже вона важливою є не тільки для продовження реформи судової системи, яка зараз відбувається, але й для вирішення тих питань поточних, які теж не менш важливі.

Тому ми маємо подумати як забезпечити адекватне фінансування судів, підвищити заробітні плати суддів, працівників апаратів судів, а також створити умови, за яких

кадровий дефіцит не лише серед суддів, але й серед працівників апаратів судів буде подолано.

Отже всі ми тут для того, щоб забезпечити стабільність судової гілки влади навіть у найскладніші часи. Тому я впевнений, що сьогоднішнє засідання допоможе знайти вирішення цих проблем, які були озвучені. Бажаю нам всім гарної спільної роботи. Дякую за можливість виступити.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Богдан Сильвестрович.

Наступним має слово тимчасово виконуючий обов'язки Голови Державної судової адміністрації України Пампура Максим Валерійович. Прошу.

ПАМПУРА М.В. Доброго дня всім присутнім. Шановні колеги, перш за все хочу подякувати всім за організацію такого заходу, за можливість спільно проговорити проблемні, чутливі, у деяких випадках навіть болісні питання, запропонувати можливі шляхи їх вирішення і спільними зусиллями дійти до певних результатів.

Традиційно я хочу подякувати кожному судді, кожному працівнику апарату за їх роботу, за те, що в умовах воєнного стану вони, професійно здійснюючи свою роботу, забезпечують кожному доступ до правосуддя.

Трохи вже загадувалось про те, що в Дніпропетровській області є близько пів мільйона внутрішньо переміщених осіб. Я хочу згадати, що судова система також взяла на себе певний виклик, певний удар: змінена підсудність 23 судів Донецької області на суди саме Дніпропетровщини і 15 судів Луганської області. Це шалене навантаження, яке тримають і з чим працюють суди Дніпропетровської області.

Я хочу побажати всім плідної дискусії, гарної роботи. Дякую за увагу.

ГЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Максим Валерійович.

Наступній із задоволенням передаю слово, вітальне слово, Деркач Наталія Миколаївна – Голові Дніпропетровського апеляційного суду.

ДЕРКАЧ Н.М. Дорогі, шановні гості, наші колеги! Дніпропетровщина рада вітати представників судової влади, які приділили нам свій час для вирішення тих проблем, які виникають на сьогоднішній день не тільки на Дніпропетровщині, але і скрізь. Ми дійсно потребуємо такого живого спілкування, де можемо задавати якісь питання, вступати в дискусію, вирішити їх, і я впевнена, що сьогоднішній день, який приділений нам в такий

воєнний час, буремний час, але приділили цей час і приїхали на Дніпропетровщину, зібрали таких поважних людей, і я впевнена, що все у нас буде добре, дискусія буде проходити цікаво, ми до неї дуже готувалися, дуже вас очікували. Тому вітаю всіх. І думаю, всі питання, які на сьогоднішній день є нагальними, вони будуть вирішені.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Наталіє Миколаївно.

Відтак, колеги, вітальні слова ми завершили, причому, зауважте, на пів години раніше, ніж планувалося, так що ми ідемо з випереджаючим графіком. Я хотів би, щоб оцей час ми якраз мали можливість використати для запитань, для виступів якраз представників суддівського корпусу. Тут є представники і органів суддівського врядування і самоврядування Державної судової адміністрації, тобто можуть бути складні питання, побажання, пропозиції, для того щоб ми їх як члени комітету могли враховувати в подальшій і законотворчій роботі, і в порядку здійснення контрольної функції парламенту. Добре? І не соромтеся у питаннях, висловлюваннях, ми для цього і приїхали.

Отже починаємо першу частину. Вона у нас буде присвячена оптимізації мережі місцевих загальних судів Дніпропетровської області.

Коротко дуже скажу, що у нас в комітеті була створена вже давно робоча група з питань оптимізації мережі судів по всій Україні, була напрацьована модель, працювали з апеляційними судами, правоохоронними органами, спеціально була створена робоча група. Очільником цієї робочої групи є заступник голови комітету Павліш Павло Васильович. Власне, я йому і передаю слово для того, щоб почати це обговорення.

Павле Васильовичу, прошу, вам слово.

ПАВЛІШ П.В. Дякую, Денисе Вячеславовичу.

Я вітаю всіх учасників сьогоднішнього засідання нашого виїзного, вітаю Дніпропетровщину і дякую за теплий прийом!

Щодо укрупнення системи місцевих судів. У нас робоча група була створена ще декілька років тому, в 20-му році ми починали цей процес, були напрацювання, яким дякую Дніпропетровському апеляційному суду, ТУ ДСА Дніпропетровської області, які плідно долучалися до цієї роботи. І наша робоча група намагалась вибудувати такий механізм створення системи окружних судів, для того щоб можна було більш ефективно використовувати ту модель, яка зараз є в системі місцевих судів, але з урахуванням нового адміністративно-територіального поділу районів Дніпропетровської області.

Я попрошу зараз вивести на екран нашу карту Дніпропетровської області за районами. І хотів би відмітити те, що після зміни адміністративно-територіального устрою в Дніпропетровській області створено 7 районів, 7 адміністративно-територіальних одиниць і відповідно до тієї мапи окружних судів, яка зараз обговорюється на рівні Офісу Президента, тому що суб'єктом законодавчої ініціативи щодо створення і ліквідації судів згідно Конституції України є саме Президент. І тут ми зараз бачимо карту 7 районів Дніпропетровської області. І якщо брати адміністративно-територіальний поділ, то ми бачимо, що найбільшим районом по своїй території, по довжині є Синельниківський район. І взагалі такий досить крупний поділ території області на райони, він говорить про те, що нові окружні суди можуть стикнутися якраз з викликами тими, що будуть великі території меж від самого окружного суду до границі адміністративної району. Для цього от по нашій таблиці, яку ми пропонували на початку разом з Радою суддів, розробляли із ТУ ДСА, в нашому списку було все ж таки створення 16 окружних судів, але це була пропозиція, яку комітет направив на Офіс Президента, і вона до сьогоднішнього дня ще знаходиться в процесі обробітку цієї інформації.

Взагалі для чого ми маємо забезпечити створення окружних судів? Це, по-перше, приведення системи місцевих судів до адміністративної мапи судів. Тому що на сьогоднішній день ми всі розуміємо, що ті районні суди, які зараз існують, і термін дії їх юрисдикції на ті межі, в яких зараз знаходиться, ми зараз продовжили до кінця воєнного стану, але тих районів і взагалі зараз не існує, тому нам у будь-якому разі доведеться змінювати межі цих судів і створювати нові окружні суди.

Основні очікування, які ми намагаємося щоб відбулися в зв'язку з тим, що будуть створені нові окружні суди, це, звісно, укрупнення має дати унормування судового навантаження, що зараз досить широко розбалансовано між районними судами.

Там у нас є інша табличка, яку ми ще готували, коли обговорювали створення окружних судів Дніпропетровської області, і там зазначено якраз норми, які зараз діють по навантаженню на різні суди. Я попрошу цю табличку також вивести на екран. І це говорить про те, що судді, які виконують одну і ту саму роботу, отримують одну і ту саму заробітну плату, але мають зовсім протилежне навантаження. Навіть буває, це не стосується Дніпропетровської області, ми інші області коли розглядали, там було, що суддя в рік розглядає там 150-200 справ, а інший розглядає там більше 1000 справ. І якраз укрупнення судів, воно дасть змогу урівномірити це навантаження. І ті виклики, які зараз є у зв'язку з високим незабезпеченням якраз саме судьями через те, що у нас Вища кваліфікаційна комісія суддів, більше 3-х років вона не працювала взагалі, тому що не

мала свій склад і зараз вони намагаються такими швидкими темпами ці прогаліни внормувати, то якраз укрупнення дасть змогу коли Вища кваліфікаційна комісія буде заповнювати суди, то це навантаження буде швидше перерозподілятися в межах окружного суду.

Крім того, на меті також, це дасть змогу покращення доступу до правосуддя і зменшення витрат на адміністративно-господарські витрати. Найбільші виклики, які ми бачимо щодо укрупнення мережі судів, це саме велика територіальність меж цих судів. І тут треба буде забезпечити логістику якраз до саме окружних судів в межах цієї адміністративно-територіальної одиниці меж району.

У забезпеченні роботи і доступу до правосуддя також ми покладаємося на електронні сервіси, які зараз уже краще працюють, і система ЄСІТС має забезпечити якраз доступ громадян до правосуддя.

Щодо того, коли ми саме плануємо забезпечення роботи цієї системи, то ми обговорюємо якраз щодо прийняття законодавчої бази на всій території України одночасно, але введення в дію поетапно, для того щоб не створити який колапс в судовій системі, для того щоб можна було легше пройти перехідний період. Якраз для того щоб було цей перехідний період легше пройти, то ми зараз вже провели велику роботу, дякуючи і Раді суддів, і нашому Закарпатському апеляційному суду, який багато попрацював в цьому напрямку, і вже є дорожня карта щодо того, як зробити ці укрупнення саме в Закарпатській області.

Чому Закарпатська область? Тут дуже просто. Тому що на сьогоднішній день Закарпатська область – це всього 13 районів за старим поділом. І ми всі розуміємо, що якщо виникнуть якісь, як-то кажуть, шероховатості в документальному обробітку, то їх легше буде всі виявити і швидко усунути. Це не призведе до колапсу в судовій системі по всій території України.

Крім того хотів би також зазначити, що укрупнення районних судів в окружні, цей процес також не є дешевим і безкоштовним. Ми спочатку говорили про те, що в Закарпатській області, рахували, потрібно на укрупнення 3 мільйони гривень на ці 13 судів. Потім, коли почали все ж таки більш детально прораховувати і Державна судова адміністрація виїжджала, представники, на місцевість для обробітку цієї інформації, то потім уже виявилось, що 3 недостатньо, треба уже більше 30 мільйонів. І на моє враження, там коли все ж таки цей процес запусниться, то ця цифра ще зросте, тому якраз для того, щоб у нас цей процес був якимось прогнозованим, то ми розуміємо, що нам не уникнути таких перехідних періодів і пілотних проектів.

Щодо обробки законодавчої бази і обробки, унормування і дослідження тих проектів країн, які вже пройшли через ці процеси, то хочу також зазначити, що багато уже країн також пройшли через укрупнення. Ми досліджували і шляхи, які проходила Фінляндія, де було укрупнено майже в 4 рази – у них було більше 100 судів районних місцевих, потім вони укрупнилися до 50, потім до 25.

І ще одне з питань, яке у нас стоїть на обговоренні, це що робити з районними судами в містах, у великих містах, в тому числі таких як місто Дніпро, міста Київ, Одеса, Харків, де існує всередині міста свій адміністративно-територіальний поділ на райони, і є декілька варіантів, обговорюється, щодо можливості створення окружних судів у містах. Це або за досвідом Польщі, де в місті Варшаві є окружний суд, який налічує, він один окружний суд на місто Варшава, де є більше 350 суддів, або зробити власний поділ укрупнення цих районних судів в окружні, але цей досвід у нас ще стоїть досить широкими мазками на обговоренні. Тому я думаю, що якраз ваша думка щодо цього питання нам була би дуже важлива, тому що ті, хто зараз працює в місті Дніпрі, розуміється на логістиці, на роботі місцевих районних судів, то ви зможете якраз нам допомогти, який шлях обрати для якраз формування районних судів у великих містах.

Це, якщо коротко, щодо нашої презентації по майбутній мапі судів. Я не хочу зараз зупинятися на конкретних районах, бо у нас перед очима є адміністративно-територіальні поділи, які зараз є, і те, що пропонує зараз Міністерство юстиції, те, що обговорюється в Офісі Президента, якраз формування за таким поділом на окружні суди.

Говорити про те, чи будуть, чи не будуть робити на ці районні суди, які зараз працюють по районах. Ніхто їх закривати зразу точно не буде, вони мають між собою працювати, буде унормовано документообіг між цими судами. Якраз у Дніпропетровській області в апеляційній інстанції є відпрацьована така схема, тому що зараз у місті Кривому Розі, як сказала Наталія Миколаївна, вже також працює апеляційний суд і є єдина система документообігу між цими судами. Тому це не щось нове для нас і для судової системи, це те, що вже працює, і якраз тут ми маємо забезпечити те, щоб і було дотримання все ж таки можливості громадян до того, щоб їх справи розглядалися, і розглядалися швидко (ну, в межах розумних строків, правильно сказати, розглядалися), і ми привели систему окружних судів до цієї нашої нової мапи адміністративно-територіального поділу.

Коротко якщо, то у мене все. Якщо є запитання, Денисе Вячеславовичу, я готовий відповісти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Павло Васильович. Єдине, що це не мапа з судами, наскільки я бачу...

ПАВЛІШ П.В. Ні, це не мапа судів, це мапа районів, я сказав.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Павле Васильовичу, за вашу доповідь.

У нас є колеги в Zoom, наскільки я знаю, ще додалися. Ми маємо для стенограми оголосити так само, хто ще є. Давайте я назву, колеги, а ви відгукніться, якщо є зараз на засіданні.

Соболев Сергій Владиславович, чи є на засіданні? Бо мені кажуть, що в Zoom є.

СОБОЛЄВ С.В. Так-так, я на засіданні. Але єдине, що я в ПАРЄ зараз. Тому я буду вмикатись по вашій необхідності.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Владиславович, ви знаєте, що це для стенограми, для протоколу.

Князевич Руслан Петрович. Князевич Руслан Петрович, чи є на засіданні комітету? Також повідомляють, що в Zoom є.

Фріс Ігор Павлович.

ФРІС І.П. На місці, пане голово.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Для стенограми, для протоколу: також присутній член комітету народний депутат Фріс Ігор Павлович. Добре.

Колеги, по питаннях давайте в кінці. Ми спеціально зекономили час, як я сказав, в кінці будуть запитання. Зараз буде доповідь і виступ Деркач Наталії Миколаївни, а після цього буде сесія якраз запитання-відповіді, можна висловитися буде вам, представникам судів, головам судів, що ви реально думаете про план оптимізації, чи бачите ви якісь проблеми, які необхідно врахувати. Як сказав Павло Васильович, що дійсно є ідея, як можливий варіант, затвердження нової мапи судів, якщо відбудеться, а це рішення має бути Президента, то воно буде одразу на всю Україну, ну, є така пропозиція, нової мережі судів. Але вводиться воно має поступово, для прикладу, починаючи з найменшої області України, і враховуючи фактор безпеки, як варіант, із Закарпатської області, де відкатати всі процедури, всі ті складності з логістикою і учасників проваджень, і справ, і багато

всього іншого врахувати, і фінансові витрати. Бо коли дійсно почали рахувати, виявилось, що там це величезні кошти. Це навіть з фінансової точки зору неможливо реалізувати на всю Україну зараз, одразу, а потім цей досвід екстраполювати далі. Але потрібно розуміти, з чим ми можемо стикнутись, для того щоб їх передбачити, щоб легше було в процесі впровадження.

Зараз надаю слово Деркач Наталії Миколаївні. Прошу.

ДЕРКАЧ Н.М. Питання оптимізації завжди, у нас уже тривалий час стоїть таке питання. І хочеться відразу всім наголосити, що оптимізація це покращення. Тобто це не біда, це вирішення проблеми, яка перед нами стоїть. У Дніпропетровщини є такий уже досвід, тому що у нас Криворізька апеляція. І коли ми зустрічалися з районними судами, з головами, це були такі палкі дискусії. І що це далі буде - це завжди лячно. От коли щось нове, воно лячне. А коли ти починаєш роздивлятися, а як це буде, і ви знаєте, приходиш до висновку: а нічого поганого не буде, буде покращення. І пояснюємо чому.

Всі залишаються на своїх місцях. Ніхто нікуди не дівається, де були будинки, вони залишаються, суди де були, вони так і залишаються. І всі, ніхто не втрачає робочих місць, вони так само є. Але що ми вирішуємо, які плюси від того, що буде окружний суд, куди буде входити, ну хай 4, ну хай 5 судів? Я не знаю скільки, бо ми планували, із 46 судів по нашій мапі буде 16 судів. Ну на 30 судів менше начебто, як це воно складеться.

Але складається яким чином, мене судді зараз дуже всі зрозуміють, чому я так кажу. Тому що буде основний будинок - основне місце, де будуть знаходитися керівник апарату, відділ кадрів, всі такі адміністративні структури. Сервер буде знаходитися у всіх судах. Тобто люди мають право прийти до того будинку, де територіально вони наближені, і вони здадуть туди свої матеріали справи і їх там приймуть і будуть розглядати.

Питання територіальності і як це буде, це буде так само вирішуватися на загальних зборах. Бо на загальних зборах уже окружного суду буде вирішуватися спеціалізація, ми її можемо ввести, ми можемо ввести питання щодо розподілу суддів, про що ми зараз кажемо: в одному суді 2 судді, в іншому суді 15, а в іншому суді взагалі нікого немає. І ми можемо так само це робити. Тому що люди десь живуть наближені саме до окружного суду, я маю на увазі суддів. У будь-якому випадку громадяни, які приходять, вони нічого не втрачають.

Якщо вирішиться питання, що справа не може розглядатися по територіальній підсудності там, де близько знаходиться громадянин, який здає цю справу, то на

сьогоднішній день уже техніка пішла наскільки вперед, що вона уже скоро, я не знаю, переплигне все. І ВКЗ є, і електронні суди є, все є. Всі матеріали можуть здаватися, знайомитися і все це робиться швидко.

Плюси які? Скорочуються терміни розгляду справ. На сьогоднішній день, ви знаєте, що так сталося, що територіально ми наближені і нам передали дуже багато справ з інших судів. І деякі суди зараз розглядають справи кримінальні тоді, коли немає часу розглядати цивільні справи, тому що дуже велике навантаження. От коли був би окружний суд і ми зібралися б і обговорили, як це можна розподілити, щоб люди не чекали своєї черги: а коли ж їхня справа розглянеться? І цей процес був би бистріший, ми б це зробили.

Більше того, оптимізація – це так само треба і вирішувати щодо коштів. Ми виграємо щодо економії коштів? Так. Тому що у нас буде один керівник, у нас буде один голова, у нас буде одна адміністративна одиниця в головному будинку, а не розкидані по всім судам. Це є економія так само. Це все є.

Крім того, саме головне, якщо не може скластися склад суду, який може розглянути справу, що ми на сьогоднішній день робимо? Ми цю справу жбурляємо по всім судам, де хто розгляне? Направили в один суд, там не стало суддів, іще, і люди отак роками бігають і не знають, коли ж та справа розглянеться. Такого вже не буде, тому що є окружний суд, колеги складаються, і справу не треба кудись буде направляти, вона буде розглядатися в одному окрузі.

Я хочу нагадати колегам, завжди треба брати те, що колись було, і примножити і зробити краще. Мабуть, іще, я не знаю, в яких це роках, може 90-і, я не знаю, бо я була саме, я особисто була головою окружного суду, і на той період часу в район до мене входило так само 2 районних суди – Софіївка і Саксаганський. Я була головою окружного суду Дзержинського району. І я так само їздила в Софіївку, розглядала справу, бо на той час там захворіли судді, не могли розглядати, нічого страшного, ми туди направилися і їздили. На сьогоднішній день апеляція криворізька – 150 кілометрів. Здавалося б, чого її, це так само округ, і ми основні, але справи заходять туди, вони реєструються, але я їх бачу, бо сервер і основна база знаходяться у мене. І якщо я бачу, що там не вистачає, а на сьогоднішній день є дефіцит кадрів і в апеляції, нас це не бентежить, ми так само складаємо колегію, додаємо, або туди їдемо, або приїжджає хтось, якщо у кримінальній палаті навіть не вистачає людей, криміналістів, то ми беремо ... *(нерозбірливо)* з Кривого Рогу і вони до нас приїжджають. Тобто зупинки отакої немає. І ми практично нікуди нічого не відправляємо, воно крутиться у нас, ми знаємо людей, ми знаємо, як це

робиться, і я не бачу такої зупинки, яка повинна зупиняти це все. Бо на Дніпропетровщині така практика є, вона є і вона себе виправдала, і це все добре, і не їздять люди за 150 кілометрів до Дніпропетровського апеляційного суду, щоб щось розглянути, вони розглядають у себе, бо ми територіально визначилися: територія така-то відноситься до цієї частини апеляції, ця територія відноситься до мене. Все. питання вирішено. І все це є.

Тому, я думаю, якщо отак не боятися робити якісь кроки, ми повинні це робити, ми взагалі не повинні зупинятися, давайте так, ми повинні йти вперед. Тому, я думаю, зупинки не повинно бути, бо плюсів багато. Оптимізація пройде структури судів - це перше, територіальна доступність громадян – це по-друге і третє – це те, що я вже собі записую прямо: забезпечення справ одним з окружних судів. Це прямо три великих плюси, які прямо лежать отак в основі оптимізації, яка повинна проходити.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Наталія Миколаївна.

На жаль, Сергію Петровичу і Миколі Васильовичу потрібно нас залишити, бо мають інші державницькі справи. Дякуємо.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Гарної роботи.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, ми спеціально запланували якраз можливість обговорення цього. Я прошу підняти руки всіх, хто бажає виступити. Єдине, що я по Zoom не бачу, тому я прошу, Ігор Колісник – керівник секретаріату, ви просто вголос говоріть, якщо в Zoom буде піднята рука, і можемо перейти до обговорення.

Пані Наталія Миколаївна, скажіть, будь ласка, є думка, ви чули, що озвучував і Павло Васильович, і це було на багатьох обговореннях, як ви особисто ставитесь, можливо, з колегами обговорювали, до ідеї того, щоб формат оптимізації можливий був такий, як я зазначив, що затверджується нова мапа судів на всю територію України, а вводиться вона поступово, наприклад, за рішенням Вищої ради правосуддя? Ну, мова йде про те, що там Закарпатська область, давайте спробуємо, подивимось, що нам, які кошти необхідні, де необхідні додаткові системи, не знаю, ВКЗ, сервери, як логістика буде справ, як буде логістика учасників і так далі. А потім цей досвід екстраполюється далі. Ну от це перша частина питання: щодо поступового введення. Це як одна із опцій, яку ми можемо запропонувати Президенту власне. І коли будемо опрацьовувати законопроект так само,

якщо він такий у нас з'явиться там найближчим часом. Як ви ставитесь до такої ідеї поступової?

ДЕРКАЧ Н.М. Я обговорювала це питання. Це дійсно дуже розумне рішення, тому що ну це завтра, знаєте, у нас, ми ж мудрі всі, от так зразу, нахрапом нічого ж не робиться. Треба спочатку, так як ви й вирішили, поступово, щоб подивитися, а скільки ж коштів буде задіяно, а як люди справляться з цим, як вони це приймуть. Ми також на це повинні дивитися. Правильно? Тому дуже розумне рішення, ми його підтримали і вважаємо це правильним - поступове рішення. Поступове.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Павле Васильовичу, ви щось хотіли додати?

Потім слово Богдану Сильвестровичу Монічу.

Колеги, судді, будь ласка, піднімайте руки, я, буває, можу не всіх бачити, ви маякуйте, щоб було видно.

ПАВЛІШ П.В. Так, дійсно, як уже сказано було, що у нас планувалось 16 окружних судів по першій нашій мапі, зараз ми брали в середньому мінімум щоб було в окружному суді, мінімум 8 суддів. То зараз якщо буде у нас 7 окружних судів у Дніпропетровській області, то ми розуміємо, що це буде суд налічувати, там я ну думаю, що по меншій мірі, мабуть, суддів 12-15, не менше. Це дійсно дасть змогу, щоб справи, які в судах, вони не гуляли по інших судах, а розглядались в межах цього окружного суду.

Але я також хотів зазначити, що та робота, яка вже проведена по Закарпатській області, жалко, що наші голова військової адміністрації і обласної ради пішли, але я думаю, що місцева влада їм перекаже, де було вже пророблено спільну роботу з органами місцевого самоврядування, з територіальними громадами. І обговорюється навіть залучення до цього процесу територіальних громад, де створені ЦНАПи, для того щоб забезпечити в ЦНАПі, по-перше, швидке створення там єдиних цифрових підписів, якщо це треба буде для подачі документів через електронний суд, і створення кабінетів, і навіть будемо дивитися, може, зробимо ВКЗ окреме в ЦНАПі, для того щоб людина могла не їхати за 100 кілометрів, наприклад, в будівлю суду, а могла прийти в ЦНАП і там прийняти участь у справі, подати документи, ознайомитися, прийняти якісь документи. Це також про те, що говорила Наталія Миколаївна, що новітні технології дають нам змогу зробити це краще і дешевше для нашої країни і для наших громадян, тому що ми

розуміємо, що кожна поїздка за 100-150 кілометрів до суду для того, щоб подати документи, там на 10-15 хвилин, або прийняти участь в судовому засіданні, це зараз великі кошти, які для наших громадян є зараз досить таким накладним питанням.

Це якщо коротко. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Павло Васильович. Єдине, що можу сказати, що у нас уже ВКЗ і все інше – це вже не новітні технології, це, я думаю, сучасні, звичайно, але вже давно використовуються. Новітня – це коли дронами вже учасників будуть доставляти.

Богдан Сильвестрович Моніч, прошу.

МОНІЧ Б.С. Доброго дня ще раз. Почну з того, що від наших європейських партнерів не раз я чув таку фразу, що демократія, вона нудна річ, але нічого кращого все ж таки не придумали. Тому що коли йде демократичне обговорення тих процедур, які планується запровадити, то дійсно дуже довго обговорюється, дуже важко якісь приймаються рішення. І насправді питання оптимізації обговорюється вже дуже давно, але вже з кожним таким подальшим обговоренням я бачу, що є спільне розуміння, як воно має працювати.

Безумовно, до кінця ми його не зрозуміємо, поки не розпочнемо, однозначно, якісь шишки ми будемо набивати. Я навіть згадую про те, що сказав Павло Васильович. Основна ж модель дійсно пропонувалася, що на першому етапі, як сказала Наталія Миколаївна, суди залишаються у своїх приміщеннях, працівники апаратів залишаються у своїх приміщеннях. По суті це є суд, який складається з декількох приміщень, так би мовити, основне приміщення та сателіти. Але що ми отримуємо, про це вже говорилося, що навіть уже плюс в тому, що не потрібно справу передавати за підсудністю з одного до іншого суду, коли раптом немає суддів.

Теж я пам'ятаю, дуже скептично сприймали колеги ідею, яку одразу озвучував, можливості створення ЦНАПів на базі. Тобто якщо, наприклад, ми зрештою знайдемо десь, умовно, в Дніпропетровській області на базі якогось району новоутвореного можливість побудувати чи знайти приміщення, в якому розмістити всіх одразу суддів новоутвореного суду, то ті приміщення, які вже є, по-перше, ми можемо співпрацювати з органами місцевої влади, те, що, скажімо, ми вам віддаємо ті приміщення під ЦНАП, а ви нам даєте приміщення велике для суду. Так я пам'ятаю, як тоді говорили, що а як це, це ж має бути обов'язково секретар судового засідання бути працівником апарату. Я кажу: ну чому ж? Ну на сьогоднішній день ЦНАП і державний реєстратор, умовно кажучи, може

вам, приймає пенсію, оформляє, він реєструє майно, ну величезну кількість адміністративних послуг надає. Невже так важко увімкнути систему відеоконференцзв'язку, встановити особу, яка прийшла в судове засідання, і забезпечити її участь у суді? Якщо це буде працівник ЦНАПу, то це вже буде кошти на нього витратити місцева влада. Більше того, я впевнений, що вже те, що по Закарпаттю сказав Денис Вячеславович, повірте, місцева влада буде зацікавлена, я думаю, кожна територіальна громада буде зацікавлена в тому, щоб от такий ЦНАП залишився саме десь у його населеному пункті. Тобто це все абсолютно можливо.

Другий момент. Я наведу дещо статистики, там казав Павло Васильович, вона в мене от за перше півріччя, ми її ще не оновлювали. Так от, наприклад, Юр'ївський районний суд Дніпропетровської області за перше півріччя надходження справ - 374 справи. Там два судді. Скажіть, держава може собі оплачувати дозволити, ми говоримо, що ми працюємо в умовах хронічного недофінансування, ми платимо двом суддям, які розглядають 374 справи? З іншого боку, я ще раз кажу, це за півріччя, Індустріальний районний суд Дніпропетровська – 12 тисяч 500 на 14 суддів. Зараз це збільшення буде ще більше, тому що змінена підсудність, передана велика кількість справ. Дніпропетровський районний суд – 11 тисяч на 8 суддів. Тобто це більше ніж півтори тисячі. Тобто 150 і півтори тисячі. Коли ми вирівняємо навантаження, відповідно в середньому ми хочемо добитися того, щоб і ті судді, які розглядають півтори тисячі справ, щоб вони, зменшилася кількість, ми навіть попередньо прораховували, що в середньому тоді на суддю по Україні буде 500-700 справ, тобто навантаження буде однакове.

Тому однозначно ми маємо рухатися, ми маємо продовжувати дискусію. Механізм однозначно має бути теж такий, ну, знову ж таки, повернуся трошки до районів. Ми починали з 16 судів, але у нас альтернативи немає, держава нам визначила адміністративно-територіальний устрій. Сьогодні серед суддів уже є величезна проблема, вони в групах спілкуються, вони не можуть знати, не знають до територіальної підсудності якого суду відноситься той чи інший населений пункт, в якому він був старому районі, бо вже цих старих районів де-факто не існує, ми вже живемо в новому адміністративно-територіальному устрої майже 4 роки, люди, а особливо внутрішньо переміщені особи, які переселилися, вони не знали, бо вони переїхали в інший регіон, і вони не знають вже навіть елементарно, і суди, навіть якщо вже судді не знають, і ця справа направляється з одного району в інший район, то це, мабуть, не сприяє якості правосуддя. Тому маємо рухатися.

Ще один аргумент, який на останній зустрічі був наведений якраз експерткою проекту ЄС "Право-Justice" Анною Адамською про цей Варшавський суд, який згадував Павло Васильович. Коли величезний суд, в якому 200 суддів, скажіть, будь ласка, як до нього легко підійти вирішити якесь питання, умовно кажучи? Це махіна, це установа, яка невідступна взагалі. Чи маленький суд, де 2 судді, голова суду ось тут поряд, я до нього зараз прийду і там буду щось з ним говорити. Суд віддалений, коли він буде, і коли судді будуть збиратися там раз на 3 роки й обирати голову суду, це теж хороший і навіть антикорупційний захист з тієї точки зору, що цей суд, по-перше, буде викликати повагу, він буде навіть якийсь страх викликати, і бажання навіть підходити до голови такого суду, ну це, я думаю, буде помножено на нуль.

Тому я радий сьогодні, що ми вже маємо ідею, як це зробити, рухаємося далі, і впевнений, що це дасть позитивні результати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Богдан Сильвестрович.

Да. Прошу.

МАРЧУК О.П. Я хотів би підключитися до цієї розмови і буквально декілька тез. Дійсно, нова мережа судів першої інстанції має відповідати як потребам судової влади, зокрема це мова іде з точки зору рівномірного навантаження на суддів. Приводилися приклади, де суд із двох суддів розглядає таку кількість проваджень, які розглядає можливо один суддя, а можливо в декілька разів більше. І це дуже важливе питання – це саме рівномірного навантаження на суддів, і в сумарному мові іде про справедливість роботи судді і рівності статусу.

Так, мова має йти і про новий адміністративно-територіальний поділ України і вимоги закону мають бути дотримані. При цьому не потрібно забувати також законодавство про декомунізацію, це також важливе питання і воно також має комплексно вирішуватись у цьому комплексі питань.

Важливо також говорити про економічне обґрунтування. Коли ми говоримо про можливість реалізації цього проекту, потрібно і дуже важливо ємнісно і досконало підійти до економічного обґрунтування. Оскільки ми і говорили, на перший погляд це операції настільки прості, що затрати потрібно в межах 3 мільйонів, а коли це питання починає вивчатись і комплексний аналіз проводиться, ціна цього питання зростає. Але не дивлячись на це, це потрібно робити. І коли ми говоримо про той же можливий пілотний

проект на Закарпатті, потрібно сказати, що Ужгородський міськрайонний суд, наприклад, він входить в десятку по кількості справ, які він розглядає по Україні. Але коли ми говоримо про кількість залів судових засідань, я нещодавно приїжджав, заходив у суд, 4 зали судових засідань на весь апарат суду, які мають забезпечувати роботу. Ми кажемо: а як же ж тоді розглядати той вал справ? Ми кажемо про те, що потрібно розумні строки, доступ до правосуддя. А дуже просто – 24 судді працюючих на даний час, вони забезпечені 11 апаратами ВКЗ, тобто можливості ведення судових засідань. Тобто половину з них, прийшовши на роботу зранку, не можуть розпочати розгляд, здійснення розгляду і виконувати свої обов'язки, свою роботу добросовісно, тому що немає на чому працювати, не говорячи про зали. Так, ми розуміємо, що держава у складних умовах, ми не можемо забезпечити кожного суддю залом судового засідання у даний час, але ми знаємо фактичну ситуацію, що в такі зали перетворюються безпосередньо кабінети суддів, де виставляється символіка, де ставиться апаратура і суддя проводить засідання. Але для того, щоб це забезпечити, давайте найпростішим забезпечимо – треба прорахувати і забезпечити просто нормальні умови праці, виходячи з того, засоби праці, для того щоб можна було працювати. Тому це дуже важливе питання.

Це я іду через досвід з того, що потрібно поетапно запроваджувати. Дійсно пілотним проектом має стати Закарпаття, але в подальшому це єдиний регіон, який потрібно відпрацювати, побачити все недоліки, і після цього одномоментно поширити на всю територію України, врахувавши всі плюси і мінуси.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олександр Петровичу.

Олександр Петровичу, ви, до речі, торкнулися теми декомунізації. Я можу сказати, що насправді у нас вже досить тривалий час готовий законопроект відповідний щодо зміни назв судів. У нас є питання, ми співпрацювали тут з Радою суддів, були пропозиції, ми спеціально запросили пропозиції від суддів з цими назвами, для того щоб вони запропонували нові назви, щоб ми внесли законопроект ну не просто так, там самі щось придумали, а щоб це ініціатива пішла якраз від Зборів суддів. Там не всі запропонували, деяких об'єктивно складно, там суди в Криму і так далі. Ми запросили, відповідно ми поговорили із головою Ради суддів, ми запитали відповідні військові цивільні адміністрації і осіб, уповноважених за ці регіони, щодо пропозицій по перейменуванню. І власне це очікується, ще немає від однієї ВЦА відповіді. Як буде

кінцеве, я думаю, що такий законопроект буде зареєстрований в частині, що стосується зміни назв судів.

Так, Григорій Іванович Усик, прошу, вам слово.

УСИК Г.І. Так, я хочу доповнити в цій дискусії деякими такими застереженнями. Я оптиміст по натурі, але завжди підходжу до вирішення таких питань комплексно, тому що покращення... Оптимізація - це не лише покращення. Воно дійсно, покращення має на меті основне - забезпечення доступу громадян до правосуддя, ефективність правосуддя, оптимізація навантаження на суддів, ефективність використання фінансів і матеріально-технічних, людських ресурсів. Це крайня необхідність, яку ми маємо дійсно застосовувати.

Але в цій оптимізації нас дійсно буде чекати багато несподіванок і в тому числі таких викликів, які ми наперед маємо прораховувати. І дійсно, та пропозиція, що оптимізація має вводитись поетапно, вона є не просто слушною, а вона є також необхідною. Що я маю на увазі? Як завжди, як правило, деякі моменти саме такі неприємні, вони криються в деталях. І ми маємо прораховувати і віддаленість, і населення, яке в нас наразі не настільки є оптимально розподіленим. Тому що ми не знаємо, що буде, як кажуть, коли ми звільнимо ті окуповані території і яка насправді буде ситуація з чисельністю населення в тому чи іншому регіоні. Це перший виклик, який нам треба буде подолати, а тому дійсно треба розпочинати цю оптимізацію з регіону, який є стабільним і на ньому відпрацьовувати всі ці деталі.

Наступне. Насправді, щоб у цьому покращенні, покращенні саме забезпечення доступу до правосуддя, ефективності здійснення правосуддя, ми урахували всі ті виклики, які очікують щодо суддів, працівників судів. Що я маю на увазі? Насправді оптимізація передбачає дійсно єдиний документообіг, автоматизовану систему в тому числі і розподілу справ. І якщо виявиться, що в якомусь суді, який буде ліквідований, проживають громадяни і ми залишаємо суддів, працівників апаратів судів у цьому суді, вони будуть тут територіально знаходитися. Може виникнути ситуація, що автоматизований розподіл справ на суддю випаде таким чином, особливо що стосується кримінальних справ, йому необхідно буде розглядати цю справу не за місцем свого знаходження і місцем проживання, а в іншому, наприклад, в тому іншому суді, який він буде створений. Тому тут і логістика, тут і забезпечення судді умовами роботи, де він би міг приїхати, було б вільне приміщення, був би апарат (не виключно, бо ми це питання проговорювали, як ви пам'ятаєте, на тому круглому столі, організованим проектом Ради

Європи "Право-Justice"), де мають бути передбачені йому умови роботи і секретар судового засідання.

Тому оці деталі найкраще б дійсно відпрацювати саме в одному регіоні і побачити всі ті проблемні питання і як ми їх можемо вирішити. Тому це насправді дуже таке складне і комплексне питання, поспішати з його застосуванням у межах всієї України, ну, очевидно, що є недоцільним.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Григорію Івановичу, за висловлену вами позицію.

Тут уже багато разів згадується Закарпатська область, наче ми у Закарпатській області.

Наталіє Миколаївно, ви там колезі Анні Василівні скажете, що навіть у Дніпропетровській області Закарпатська лунає дуже часто.

Максим Валерійович Пампура, був приклад, я би вам хотів надати слово. Скажіть, будь ласка, у нас тоді було спілкування щодо Закарпатської області і тоді ми попросили направити представників Державної судової адміністрації для того, щоб прорахували, які витрати очікуються від проведення оптимізації в найменшій за площею і за чисельністю судів області в Україні, і які складові там виявилися в процесі цього з технічної і фінансової в першу чергу точки зору?

ПАМПУРА М.В. Так, дійсно, така робота була організована восени минулого року. Комплексно виїжджали представники Державної судової адміністрації разом з представниками територіального управління, а також були залучені фахівці Державного підприємства "Інформаційні судові системи", щоб ретельно і досконало вивчити стан, можливість і необхідність у покращенні перш за все матеріально-технічної і інформаційної складової. Тобто була порахована кількість комп'ютерів, сканерів, багатофункціональних пристроїв, яка необхідність буде за наслідками цієї реорганізації мережі судів, яка існуюча і яку буде необхідно буде доопрацювати і докупити, скажімо так.

Крім того, прораховувалася на той час фінансова складова, а саме, оскільки однією з моделей розглядалася саме ліквідація судів і утворення нових судів окружних, тобто без інституту правонаступництва, велась мова про те, що необхідно розрахувати людей всіх при звільненні, це стосувалося як працівників апарату, так і суддів. На той час ця сума складала близько 20 мільйонів гривень. Звичайно, цей ресурс, ця цифра підлягає

коригуванню, тому що могли накопичитись як дні по відпустках, тобто компенсаційні якісь складові, які необхідно буде врахувати станом вже на дату, коли буде прийматися таке рішення. Думаю, що вона збільшиться, звичайно, ця цифра, але це ще одне підтвердження стосовно того, що цю реорганізацію мережі окружних судів треба вводити поступово.

Ми також тоді прораховували і обговорювали ситуацію, що це ж не перша спроба, в принципі, реорганізації мережі окружних судів. Перша спроба була в 17-му році. Ми всі знаємо, що наприкінці 17-го року було видано декілька указів Президента, так само була запропонована і ліквідація, утворення і реорганізація системи місцевих загальних судів. Тобто за наслідками тої спроби було утворено 280 місцевих судів, вони всі зареєстровані юрособи. Державна судова адміністрація в силу вимог закону призначала туди тимчасово виконуючих обов'язки керівників апаратів.

Це я кажу про те, що при реалізації цієї теми, про яку ми зараз говоримо, треба також врахувати те, що ці суди, які вже утворені, треба також якимось чином врегулювати це питання. Ми обговорювали, або врегулювати це на рівні закону або запропонувати якимось чином на рівні указів Президента, оскільки вони утворювались указами Президента.

Коротко все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Максим Валерійович.

Колеги судді, хтось може бажає висловити свою позицію щодо оптимізації взагалі і зокрема по Дніпропетровській області? От я не знаю, чи є Жовтневий суд у нас тут представники? Немає? Є Жовтневий суд.

Я знаю, що по плану по мапі об'єднуються зі Солонянським, правильно, у нас судом? Можете сказати, що ви з цього приводу думаєте?

_____ . ... *(не чути, без мікрофону)*

Тому на зараз оптимізація ... я розумію, що вона ... *(нерозбірливо)* але хотілося б, так скажемо, вирішити нагальні питання, які зараз існують. А це на перспективу ... *(нерозбірливо)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за позицію.

Колеги, може ще хтось хоче висловитися? Прошу. Я, на жаль, не всіх знаю, тому ви представляйтеся.

_____ . ... *(не чути, без мікрофону)* міста Кривого Рогу, Апостолове, Широке і Софіївка. Учасники, ну, фактично, я не знаю, хтось приділяє цьому увагу, хтось не приділяє цьому увагу, тому Криворізький районний суд, всі судді чітко знають, де які населенні пункти знаходяться – Апостолове, Софіївка, Широке і 7 криворізьких судів. Ми розсилаємо ці справи, саме ми. Вони всі надходять у Криворізький районний суд, тобто місто Кривий Ріг – це Криворізький районний суд, міста Апостолове, Софіївка і Широке – це Криворізький районний суд. Тому суд отримав великий обсяг роботи по визначенню підсудності і розсилки цих справ в належні суді. А зважаючи, ви розумієте, немає у нас проблеми з цими марками, то в криворізькі суди до Тернівського ми кур'єром відправляємо ці справи, це можливо. Хто знає, що таке місто Кривий Ріг, то від Криворізького районного суду до Тернівського - це переїхати в інше місто, це майже 100 кілометрів відстань. Тому туди вже кур'єру проблематично, це день потрібен, щоб доставити справи. Апостолівський, Широківський і Софіївський чекають своєї черги, коли надійдуть марки, і ми можемо якусь технічну можливість мати направити їх туди.

Звісно, Криворізький районний суд вирішує цю проблему, повідомляються всі учасники, що справа залишається в суді і ви лише вживаєте заходів для того, щоб вона попала до належного суду, але це просто проблема, яку і зараз я озвучую для того, щоб, от вона виникла, несподівано виникла, вона є, вона буде тепер існувати деякий час, і це потрібно враховувати при оптимізації судів.

От все про те, що я хотіла сказати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за те, що поділилися цим досвідом.

Якщо є якісь пропозиції щодо законодавства чи інші, теж, будь ласка. Якщо є зараз у вас пропозиції по вирішенню цього питання, то теж можете озвучувати.

_____ . Ну вона просто виникла, це для нас несподівано виникла і вона набирає оберти. Спочатку це не було так видно, а тепер ще Апостолівський і Широківський суди припинили свою діяльність із-за того, що там закінчились повноваження у суддів і вийшли всі у відставку.

Тепер це питання стало актуальним. Ми розглядаємо справи і там направляємо, визначає підсудність, і Апостолівський і Широківський...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Там же наче ВККС ви відрядили в Апостолівський. Вчора відрядили в Апостолівський.

.... ну вчора ж ця проблема існувала. Розумієте? Вона ж нікуди не ділась. І з часом вона набирає оберти. Розумієте? Вона стає актуальнішою і актуальнішою.

Суди також там міста Києва, навіть міста Кривого Рогу дуже не ускладнюють собі життя, щоб визначитися, всі просто направляють нам, а ми вже знаємо, а ми вже розішлемо.

Як вирішити цю проблему? Я не знаю. Але проблема ця в назві. Розумієте? От чітко зрозуміло, що проблема в назві. Криворізький районний суд – значить все, чи Криворізький район – значить все, в Криворізький районний суд.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Богдан Сильвестрович, ви щось хотіли сказати?

МОНІЧ Б.С. Два слова доповнити. Дійсно, проста людина, яка живе вже чотири роки, умовно кажучи, в Житомирському районі, це де я працював, в Черняхіві чи там десь у селі біля Черняхова, вона, звертаючись до суду, ага, де я живу? У Житомирському районі. Куди я буду позов подавати? До Житомирського районного суду. І вона не знає, що це треба до Черняхівського районного суду, бо ще він існує і діє в умовах тої територіальної підсудності.

Другий момент, це те, на чому колега акцентувала увагу. Дійсно, наскільки важливі назви, коли буде про цю ж декомунізацію. Тут відкрию трошки секрет. Дійсно, ми з Денисом Вячеславовичем пробували працювати, тут трошки треба і судам сказати, що, на жаль, люди не зрозуміли. Ми звернулися і попросили, що запропонуйте. Ну на місці завжди ж легше запропонувати назву. Завжди є якийсь краєзнавець місцевий, який може якусь історичну назву там придумати чи ще щось. На жаль, багато судів дали свої пропозиції, деякі ще ні. І зараз Денис Вячеславович сказав, він звернувся, вже якщо надалі ні, залишиться той перелік, хто взагалі не запропонував, вже направимо безпосередньо в місцеві суди, щоб потім не було так само суперечок, що чому нас там назвали якось по-іншому, а насправді у нас історична назва мала би бути зовсім друга.

Але там цікава ідея, Денис Вячеславович, я хочу сказати, що хоч, да, суд утворюється і реорганізовується законом, з іншого боку, однак закладена цікава ідея, що

зміна назви суду не є утворенням і ліквідацією. І це, як на мене, дуже слушна, хороша ідея, яка дасть нам можливість вирішити цю проблему швидше, аніж однозначно оптимізувати назви. Тобто зараз ця робота триває і я надіюсь, що все-таки вона буде завершена.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Богдан Сильвестрович.

Да, я не бачу, на жаль. Піднімайтесь і кажіть. Якщо можна, трошки голосніше, бо ви без мікрофона. Або до мікрофона куди-небудь підійдіть. Да.

СТРЕЛЬНИКОВ О.О. Добрий день! Голова Солонянського районного суду Дніпропетровської області Стрельников Олександр Олександрович. Нас якраз об'єднують з Жовтневим районним судом.

Я хочу зазначити, що в принципі ми також жодних проблем в цьому не бачимо. На даний час Солонянський район вже не існує, існує Дніпровський район. І так сталося, що частину Дніпровського району – це правобережжя, Новоолександрівка там та інші населені пункти – нам вже передали їх в порядку розгляду питань щодо досудового розслідування. Фактично нам передадуть, я так розумію, просто передадуть цивільні справи, які будуть розповсюджуватися на цю територію, ми будемо розглядати їх в рамках цього об'єднання.

Я хотів ще додати, я почув ініціативу щодо ЦНАПів і розміщення там приміщень для відеоконференцій. Я вважаю, що це дуже і дуже гарна ідея. І хотів би ще додати, що можна більше зробити для того, щоб був доступ до правосуддя у людей. У нас зараз наблюдається збільшення справ, у яких приймають участь саме діти, це позбавлення батьківських прав, це усиновлення, це визначення місця проживання дитини. Коли буде укрупнення судів, і це зрозуміло, що приход дитини до приміщення суду – це стрес. Моя пропозиція, щоб при органах місцевого самоврядування як органах опіки та піклування була створена "зелена" кімната, в якій дитина в тому ж, як у відеоконференції, приймає участь і її можна буде допитати. Вона знаходиться в сприятливому середовищі, вона не хвилюється, не бачить конвойних машин, вона не бачить цього приміщення суду, яке, ми сподіваємось, якимось чином, щоб воно було для дитини не таке страшне, але, вибачте, це суд.

Ще одна пропозиція. Зараз дуже багато людей перебувають за кордоном, які є потерпілими, які є свідками по кримінальним провадженням, які є навіть обвинуваченими,

й інші там цивільні справи. В консульських установах також зробити цю кімнату, в яку може людина прийти і прийняти участь, у тому числі ми можемо її допитати як свідка, ми можемо її допитати як потерпілого і таке інше. Це значно, значно збільшить нашу можливість розгляду справ.

Ми живемо вже в цих відеоконференціях, в електронному суді, це майже 50-60 відсотків справ. Суд дійсно став електронним. Багато справ приходить, позовів і всіх в порядку електронного суду. Тому ніякої проблеми в цьому, що люди будуть там, а ми будемо тут, я не бачу. І це, я думаю, також покращить, як-то кажуть, доступ людини до правосуддя.

Дякую.

_____. А можна до вас питання?

СТРЕЛЬНИКОВ О.О. Так.

_____. Ви кажете, ніякої проблеми не буде, якщо ми тут, а люди там. Може тоді за цією логікою не буде ніякої проблеми, якщо ми зробимо один суд, наприклад, в місті Дніпро, який буде на всю Дніпропетровську область. Там з 200 суддів, те, що ми казали там, за аналогією, в Оршаві, а люди будуть там. І в нас технічно, якщо немає ніяких проблем, може дійсно піти по цьому шляху? Ми цим шляхом насамперед оптимізуємо багато витрат, пов'язаних з розміщенням в приміщеннях по регіону в цілому. І цей експеримент можливо все-таки краще ставити, ніж експеримент в Закарпатті, і почати, наприклад, з Дніпропетровської області.

СТРЕЛЬНИКОВ О.О. Я вважаю, що якщо буде зроблено в органах місцевого самоврядування, от в цих ЦНАПах, кімнати, тому що у нас сільський суд (в багатьох селах навіть інтернету немає) і люди не можуть брати участь в режимі відеоконференції. Приїхати в приміщення, яке одне, їм дуже важко. Якщо буде якимось чином забезпечена їх участь, якщо вони до сільради прийдуть чи ще кудись і будуть там брати участь, питань немає. Фактично перебування в приміщенні суду зараз майже не актуальне. Це важливо для прокурора, це важливо для захисника і обвинувачуваного, тому що ми досліджуємо зараз все ще паперові справи. Якщо будуть електронні справи, тоді взагалі не буде ніяких проблем.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, колеги, дивіться, у нас розгляд цих питань. Зараз, зараз. Хто? Зараз. Так-так, я зараз просто два слова скажу. У нас до 12.40 ця дискусія. А у нас друге питання там попереду - проблеми кадрового та фінансового забезпечення. Тому я хотів би вже завершувати питання оптимізації. Нам ніщо не заважає продовжити спілкування і з членами комітету, і між собою, і на coffee-brake. А мені здається, друге питання теж, м'яко кажучи, не є менш актуальним і на ньому не хотілося б менше години витратити. Тому давайте останній виступаючий.

ПАВЛІШ П.В. Денис Вячеславович, я попрошу фіналізувати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре, добре.

Представтесь, будь ласка, у нас стенограма йде. Якщо можна, підійдіть до мікрофону. У нас стенограма комітету йде.

_____. ...інколи активні на багатьох заходах. Я перепрошую, візьму тільки записи. Ви знаєте, проблема, про яку ми говоримо, і шлях – він дуже позитивний не тільки в першу чергу для судового корпусу, а для людей. Тому що суд вирішує спори, справи, і це само собою. Мої колеги вже тут виступали, оскільки у нас 7 судів, наприклад, Саксаганський суд, Центрально-Міський і Криворізько-сільський (да?), попередня програма об'єднання була у нас у суді, нас це влаштовує. Ми недалеко один від одного, комунікації, логістики особливої не треба, умови є. Але хочу, послухавши всіх, і оскільки я виступаю останнім, хочу трошечки узагальнити ті питання, що ми говорили.

Перше – фінансування. Це питання дуже болісне для всієї судової системи. І ми говоримо, що ми готові сприймати і законодавця, і виконавця, і нашу роботу для того, щоб це зробити. Це питання дуже глобальне, тому що умов, давайте визнаємо відверто, що навіть на 60 відсотків умов роботи для судів і суддів, і для громадян не створено. Це само собою і це правда, і це треба сприймати. Шлях до цього повинен шукати і законодавець, і виконавець, і судова система. Тільки спільна комунікація знайде можливість нам всі ці питання вирішити.

І ключове питання – комунікація. Да, дійсно, на сьогоднішній час, якщо дивитися статистику, то в суд люди почали звертатися частіше, справ стало більше, але і в суд вони не приходять, користуються всіма можливими засобами комунікацій. Але в тому ж самому виникає питання в суді – немає забезпечення.

Я скажу, що на початку повномасштабного вторгнення військові стикнулися точно з такою же проблемою: проблемою комунікацій між собою – не було зв'язку. І військові вийшли з питання, скористувалися Starlink – інтернетом, який набагато потужніший і надає набагато більше можливостей. І я думаю, що судовій системі також треба звернути на це увагу безпосередньо, тому що це проблема того, що забезпечить доступ до правосуддя. І ми всі знаємо, що відповідно до закону організація забезпечення діяльності безпосередньо суб'єкта судді лежить на самому судді. З нього питає Вища рада правосуддя при притягненні до відповідальності: "Чому ви не забезпечили і не організували свою роботу? Чому ви не звернулися?". А він не може надати всю відповідь, зважаючи на всі процеси, які навколо нього відбуваються, і взяти на себе відповідальність він не може стовідсотково, тому що у його немає тих інструментів і механізмів.

Я на з'їзді суддів виступав і висловив таку пропозицію: а чи законодавцю не треба якось подумати над тим, щоб судді виділялись кошти і він сам організовував роботу свою, забезпечення технікою, щоб він в цьому процесі приймав активну участь? Оце перше: комунікація і фінансове забезпечення, безпосередня участь судді в цьому процесі, запит його, що йому потрібно, щоб він якісно здійснював правосуддя і люди були цим питанням задоволені.

Друге питання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чекайте. Зупиніться. Це ви зараз на тему оптимізації чи до другого вже перейшли?

_____. Так, на тему оптимізації. Це все стосується цієї проблеми. Я не скажу, це не проблема, це стосується тієї дорожньої карти, про яку ви говорите, щоб вона була ефективною, це всі ці питання, їх не можна розглядати окремо.

Я буквально ще 30 секунд і завершу.

Друге питання – це кадрове. Хотілось би почути від законодавця, оскільки ініціатором цього, я так розумію, заходу є він безпосередньо, як він бачить для суддів цей шлях? Це буде реорганізація, як сказав голова Ради суддів про те, що зміниться назва і суди об'єднують, це буде ліквідація і створення нового суду? Тоді шлях для судді буде трошки інший, тому що у нас корпус суддів усіх і голова Вищої ради правосуддя про це публічно заявляє, що у нас велика нестача кадрів, професійних кадрів і вони уходять. І це теж питання, це треба теж аналізувати.

І останнє. Законодавче забезпечення. Що стосується оптимізації, ми сьогодні згадували і про строки розгляду справ, і про якість правосуддя, і про кількість справ. Але, на жаль, останні десятиліття ніхто не аналізує суть цих справ, чи є інші механізми для їх зменшення, не шляхом збільшення штату і справедливого розвантаження, а шляхом збільшення природи правової і виникнення спорів. І про це взагалі ніхто не говорить.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Ну насправді не погоджуюсь, що ніхто не говорить. Насправді говорять. Тут іде друге питання, що не все залежить тільки від Комітету з питань правової політики. Якщо згадати адміністративні суди, то ми чудово знаємо, 70 плюс відсотків навантаження - соціальні спори. Я вам більше скажу, ми навіть працюємо над окремим законопроектом, я не скажу, що він готовий, щоб розвантажити ці суди. Але ми чудово розуміємо природу, відсутність коштів для виплати всіх соціальних гарантій, які, відверто там, всі влади різних скликань роздавали, особливо під час виборів, не маючи при цьому відповідних бюджетів і спроможності держави. Далі у нас Конституційний Суд, зрозуміло, приймає рішення і йде лавина відповідних спорів.

Ми розуміємо, що причина не в судах. Суди виконують роль філіалів, як хтось вдало сказав, там Пенсійного фонду, умовно, в цьому випадку. І корінь проблеми не в цьому. Корінь проблеми у фінансах. Питання в тому, чи можемо ми зараз вирішити питання по фінансах? Ні. Тому ми в межах свого мандату принаймні намагаємося вирішити, зробити так, щоб менше в цьому процесі були задіяні суди.

Так, колеги, Павле Васильовичу, так, ви фіналізуєте. Це не значить, що ми під час coffee-brake і далі не зможемо говорити про це. І ми будемо переходити до важливого питання – кадрового та фінансового забезпечення. І у нас будуть і Григорій Іванович Усик – Голова Вищої ради правосуддя, і Олексій Омелян – заступник Голови ВККС з цього приводу.

ПАВЛІШ П.В. Шановні колеги, хотів би, фіналізуючи, зазначити про те, що ми ще не сказали. Це при обговоренні цих змін ми виходили з того, що ті переведення і переміщення суддів і працівників з одного суду в інший – це є одна з найбільших статей витрат. І ми розуміємо, що ці витрати є поточними і ці витрати будуть виплачуватись, але ця сума фінансування закладена і так при роботі суду. Тобто якщо людина напрацювала і мала йти в відпустку, вони просто таким чином одночасно будуть йти в цю відпустку і для цього потрібно буде просто закумуляовати цей фонд, який мав би виплачуватися протягом

року, в один період. А так ці 30, 20 мільйонів, вони закладені на цей суд в бюджеті в поточному. Це по-перше.

По-друге. Також ми обговорювали з Радою суддів, Богдан Сильвестрович не дасть збрехати, і з іншими учасниками робочої групи про те, що справи, які розглядаються в суддів, а ми розуміємо, що немає там можливості одночасно їх завершити всі і далі там перейти в інший суд, і починати знову. Тобто ми розглядаємо перехідний період, щоб справи йшли за судьями в новий суд і без необхідності їх закривати і починати знову там і все. Це в нашому проекті також обговорювалося. Це для того, щоб скоротити час і не робили судді два рази одну і ту ж саму роботу, і не тільки судді, а всі учасники судового процесу.

І також хотів зазначити ще із того, що сам процес реформування в самій Фінляндії, вони кажуть, йшов 10 років, а у нас, ми в 20-му вже почали, тобто 4 роки у нас уже пройшло, ми десь на середині цього процесу. Але я сподіваюсь, що ми це вже десь скоро маємо пришвидшити, щоб ми могли вже бачити якийсь фізичний результат, а не тільки обговорення.

Дякую всім.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Павло Васильович.

Так, колеги, ми переходимо до наступного нашого питання сьогоднішнього, це проблеми кадрового та фінансового забезпечення суддів. І першим запрошую до слова для доповіді Усика Григорія Івановича – Голову Вищої ради правосуддя.

УСИК Г.І. Дякую, Денисе Вячеславовичу.

Дійсно, належне кадрове і фінансове забезпечення судової влади є передумовою її ефективної діяльності, в тому числі і забезпечення формування доброчесного і високопрофесійного суддівського корпусу та апарату судів. На це неодноразово звертали увагу і Консультативна рада європейських суддів, це є одним із програмних питань в програмі "План для Ukraine Facility", це і питання є в переговорному процесі Європейської комісії по розділу 23 "Верховенство права та основоположні права і свободи", і насправді це є одним із самих таких проблемних викликів для судової влади і взагалі для України. Ці питання є взаємопов'язаними, бо без належного забезпечення, фінансового забезпечення, неможливо забезпечити ефективність роботи судової системи.

Ми знаємо, що зараз, у всякому випадку я не пригадую за свою більш ніж 28-річну кар'єру суддівську, щоб судова система перебувала в такому критичному стані щодо

забезпечення в усякому випадку кадрами, кадрами суддів. Проблем, чому виникли ці питання, дуже багато, вони комплексні. Це зрозуміло, що і тривала відсутність повноважень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради правосуддя, війна, важкі умови праці працівників суддів і працівників апаратів судів, надзвичайно велике навантаження на суддів. Це, звичайно, приводить до вигорання суддів і наслідком цього ми маємо дуже таку неприємну статистику щодо звільнення суддів у відставку і навіть за власним бажанням.

Для прикладу приведу, що протягом 2023 року Вищою радою правосуддя були прийняті рішення про звільнення 325 суддів у відставку за власним бажанням, є й з інших причин, але більше 90 відсотків це відставки за власним бажанням. У цьому році таких рішень прийнято лише про відставку і звільнення суддів за власним бажанням 186, а загалом ця цифра становить понад 564. З них 169 суддів – це судді апеляційної інстанції. За цей час жодного конкурсу, особливо до суддів апеляційної інстанції, не було проведено. І це найбільш катастрофічна ситуація в забезпеченні правосуддя в апеляційних судах, особливо що стосується справ кримінальної юрисдикції.

Знову ж таки для статистики, протягом січня-вересня 2024 року Вищою радою правосуддя були ухвалені рішення про внесення Президенту України подання про призначення суддів стосовно 439 суддів. 564, 439, зрозуміло, баланс не на користь суддів, які призначені, а відтак у нас і залишається більше ніж 150 посад ще дефіцитних з того періоду. Як швидко ми забезпечимо конкурсні процедури, багато в чому залежить в тому числі від діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Але її можливості теж не є, як кажуть, такими безмежними з огляду в тому числі на ті пропозиції, які нам пропонуються нашими міжнародними партнерами, проведення в тому числі одночасно конкурсів до Вищого адміністративного суду, Вищого антикорупційного суду. Поєднати разом ці конкурси, ну спроможності Вищої кваліфікаційної комісії суддів недостатньо.

Користуючись нагодою, в тому числі, що це відкрите таке, я би навіть сказав, не просто виїзне, а відкрите таке засідання Комітету Верховної Ради з питань правової політики, я думаю, що ці питання вже проговорювалися, але виникне необхідність в таких надзвичайних умовах можливо і приймати надзвичайні рішення стосовно наповнення якраз саме апеляційних судів судьями кримінальної юрисдикції з числа суддів першої інстанції. Ми по дорозі з Олександром Петровичем проговорювали ці питання. І якраз це в першу чергу його найбільша стурбованість. Можливо це не в таких великих, що це для всіх апеляційних судів, можливо доведеться приймати точкові рішення. Але чому це питання в нас виникне? Закінчиться конкурс до апеляційних судів, участь в конкурсі

кандидатами на зайняття посади до апеляційних судів - ну десь, мені здається, якщо я не помилюсь, більше третини беруть участь судді першої інстанції. Дві третини навіть. Результати вже перших оцих етапів конкурсів показують, що якраз судді найбільше є підготовлені, вірогідність призначення суддів першої інстанції судьями апеляційної інстанції дуже велика, а відтак ми оголимо першу інстанцію.

Тут виникає наступне питання, можливо оптимізації проведення конкурсних процедур. Ми про це говорили вже на попередніх засіданнях і в тому числі на нараді голів апеляційних судів у Верховному Суді, стосовно процедури проведення перевірок практичних завдань самими членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Можливо це не зовсім таке буде популярне чи правильне рішення з точки зору обмежень якихось повноважень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, але потреби, які виникають з забезпечення судьями, ну, потребують і зміни підходів до вирішення цих питань. Можливо у цій процедурі щодо конкурсу на зайняття вакантних посад суддів апеляційних судів це неможливо зробити, оскільки правила неможливо змінювати під час проведення конкурсних процедур, але в наступному конкурсній процедурі на зайняття посад судів судьями першої інстанції, можливо якраз і доцільно буде змінити цю процедуру.

Відтак у нас є виключно лише внутрішні резерви, які ми можемо використовувати, іншого у нас немає, тому, мені здається, така пропозиція у всякому випадку заслуговує на те, щоб її обговорювати і потім приймати в подальшому такі рішення.

Фінансування. Перша проблема кадрового забезпечення у великій мірі залежить від належного фінансування, як щодо суддівської винагороди, так і щодо матеріально-технічного, фінансового забезпечення діяльності судів. Це і приміщеннями, це і комп'ютерним обладнанням, тому що в тих умовах здійснити ефективне правосуддя (колеги, погодьтеся!) неможливо, коли в кабінет неможливо помістити всіх учасників розгляду, коли не можна забезпечити нормальний процес, це не сприяє ефективності правосуддя і, саме головне, авторитету правосуддя.

Тому ці дві проблеми, вони взаємопов'язані і їх також необхідно вирішувати комплексно, тим більше, що питання судової реформи, воно в переговорному нашому процесі євроінтеграційному є ключовим. Успішне проведення судової реформи є маркером просування України в цьому євроінтеграційному процесі. Ну якщо це маркер, якщо це пріоритет, то відповідно цьому пріоритету необхідно надавати найбільшу увагу і зосереджуватися в першу чергу на вирішенні цих питань.

Стосовно фінансування. 29 серпня 2024 року Вища рада правосуддя прийняла рішення про публічне звернення до Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України щодо фінансового забезпечення, належного фінансового забезпечення діяльності судової системи. Ми висловили всі наші зауваження щодо і того базового прожиткового мінімуму для визначення посадового окладу судді. Звичайно, 2 тисячі 102 гривні, так не може бути, щоб окремим Законом про державний бюджет вирішувались питання, які мають вирішуватись виключно спеціальним Законом про судоустрій і статус суддів. Але ситуація, в якій зараз перебуває країна, знову ж таки треба шукати наші внутрішні резерви і враховувати можливості держави. Всім загальновідомо, що коштів, які ми маємо в бюджеті, їх фактично немає. Ми забезпечуємо фінансування за рахунок наших міжнародних партнерів. А тому з того, що можливо і в тій ситуації, в якій перебуває судова система, і це з розумінням сприймається і міжнародними партнерами, і ми вже почули від Міністерства фінансів це – пропозицію про збільшення грошового забезпечення суддів першої інстанції. Однак той спосіб, який запропоновано Міністерством фінансів, очевидно, що він не ґрунтується на положеннях Закону щодо визначення суддівської винагороди.

Тому, користуючись знову ж таки нагодою, що мене чують і судді, і члени правового комітету, можливо тут внести зміни до закону в частині визначення грошової суддівської винагороди для суддів першої інстанції. Тому що в інший спосіб, аніж законодавчий, це питання ми не вирішимо. Воно, по-перше, буде, що значить за рахунок премій? Як ця премія буде визначатись? Положення має розробити Вища рада правосуддя, але це не законодавчий спосіб вирішення забезпечення фінансування. Тому я думаю, коли є вже ініціатива, не ініціатива, а в принципі бачення Міністерства фінансів і воно готове виділяти кошти, то відповідно нам під це треба забезпечити законодавче вирішення цього питання.

Так коротко все. Я не буде зупинятися на тих недостатніх об'ємах фінансування, у мене воно є по кожному, в тому числі і по Державній судовій адміністрації як головного розпорядника коштів для суддів першої апеляційної інстанції, і по Вищій раді правосуддя, і по ВАКСу, і по Верховному Суду. Загалом наче збільшується на 1 мільярд. Для Державної судової адміністрації - 108 мільйонів 900 тисяч гривень в порівнянні з 2024 роком. Але коли по статтях видатків, то фонд оплати праці знову забезпечиться на рівні 69,6 відсотка, видатки на оплату комунальних послуг забезпечені на 88 відсотків, видатки розвитку, а це дуже важливо, на 11,7 відсотка. Як в таких умовах говорити про належне забезпечення формування суддівського корпусу? А формування суддівського

корпусу – це теж недостатньо для ефективної роботи, тому що поряд з суддею мають працювати високопрофесійні підготовлені працівники апаратів судів. І це ще друга проблема – забезпечення ефективності діяльності судової влади у зв'язку з тим, що неналежний рівень оплати працівників апаратів судів. Тому це питання є, на мою думку, взагалі першочерговим для вирішення.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Григорій Іванович.

Дійсно, от ми з колегами, коли проект бюджету розглядали на комітеті, у нас нещодавно було рішення комітету по бюджету, ми з колегами перед цим по комітеті провели консультацію, нараду. Ми вирішили таким чином... Зрозуміло, що та норма, яка прописана про премії, вона не відповідає Закону про судоустрій і статус суддів. Але першочергово, що є ресурс, який Мінфін готовий виділити для суддів першої інстанції, що розуміє проблематику, закладену з грошовим забезпеченням суддів перших інстанцій. Ми з колегами по комітеті порадилися, вирішили таким чином, поговорили з Мінфіном, питаємо: точно ресурс зафіксуєте? Кажуть, да, ми погоджуємося і так далі. Ми вирішили так: гроші треба брати, якщо дають, це добре. А спосіб, як їх правильно виписати, я думаю, ми з колегами в процесі бюджету це питання організаційно і законодавчо закріпимо і вирішимо. Але те, що Мінфін розуміє і, я чесно скажу, це в тому числі завдяки досить активній позиції Комітету з питань правової політики, що Мінфін це розуміє і що виділяє навіть у такі складні часи додаткові кошти для суддів першої інстанції, це надзвичайно важливо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. У нас ще Вища кваліфікаційна комісія суддів, а потім буде час для того, щоб можна було виступити, висловитись. Бо не залишиться час для Вищої кваліфікаційної комісії, а у них конкурси йдуть, у них тестування йде в апеляції.

Ну давайте надамо слово Олексію Омеляну.

Прошу. Як там відбувається тестування?

ОМЕЛЬЯН О.С. Дякую.

Дійсно, комісія працює вже більше року. Хотів би розпочати з того, з чого ми починали. Майже 4 роки комісія не працювала. На жаль, ці 4 роки не були використані для того, щоб зробити повноцінний електронний документообіг в комісії, щоб

забезпечити там якусь елементарну роботу на елементарному рівні аналітичної служби комісії. Навіть для підключення до державних реєстрів не було забезпечено.

Тому новому складу комісії довелося в інтенсивному дуже порядку це все робити. Самі члени комісії комунікували з відповідними органами, щоб забезпечити навіть підключення до реєстрів. Поряд з цим ми отримали, скажемо так, у спадок певний актив. Актив - це ті кандидати, які завдяки проактивній, я вважаю, позиції комітету були залишені в резерві на заміщення посад суддів і ми вже могли з цим працювати, з цим кадровим активом. Результат нашої роботи за рік - це понад 400 рекомендацій для призначення суддів у першу інстанцію. З них уже майже 300 стали суддями, в тому числі це судді судів прифронтових регіонів.

Отже це те, чим ми скористалися завдячуючи позиції комітету. Поряд з проведенням процедур оцінювання на відповідність займаній посаді і процедур відрадження суддів наразі комісія проводить два конкурси. Це конкурси у суди апеляційних інстанцій і у Вищий антикорупційний суд. Учора розпочалося складення складової кваліфікаційного іспиту у межах конкурсу на апеляційну інстанцію - саме тестування знань із права. Комісія застосувала декілька новацій на цьому етапі. Перше, це нове програмне забезпечення, яке дозволяє одразу кандидату отримати свій результат, не потрібно витратити свої зусилля на заповнення оцих табличок, як раніше було, багато кандидатів у минулому, коли брали участь у тестуванні, відповіді надавали правильні, але потім при перенесенні оцієї формалізованої в оцей папірець просто збивалися, і велика кількість кандидатів, які дійсно мали знання, втрачалися навіть завдяки оцим обставинам. Ми прибрати цей елемент. Ми дозволили якісно кандидатам підготуватися, завчасно опублікували, так, великий обсяг запитань, але, очевидно, це вимагає час, надали можливість вивчити вірні відповіді. І результат, я вважаю, що виправдав ці наші підходи.

Отже, за вчорашній день планувалося 2 групи по 60 осіб. 60 осіб – тому, що це пропускна спроможність нашого приміщення. Воно має статус укриття. Чому ми його використовуємо? В цих безпекових умовах ми не можемо, як раніше, взяти 1800-2000 осіб в одне приміщення велике, розмістити і провести для всіх процедуру там за один день, умовно, або за 2 дні по різних спеціалізаціях. Ми змушені робити в такому порядку. Це створило нові виклики. Нові виклики зокрема в тому, як забезпечити всім кандидатам однакові умови складення цього тестування. Якщо дати всім однаковий набір запитань, то, очевидно, в перший день кандидати не будуть знати, які запитання, але ж вони зможуть там запам'ятати, на наступний день передати і так далі, і ті, хто мають в кінці бути графіка, вони будуть найбільш обізнані, відповідно не буде рівних умов. Комісія

знайшла вихід з цієї ситуації. Програмне забезпечення, яке завдяки нашим міжнародним партнерам було придбане, дозволяє сформувати кожному кандидату унікальний набір тестових запитань. Разом з тим цей набір формується за єдиними критеріями, за ... (*нерозбірливо*) показниками. Тобто, умовно кажучи, так, трудове право, передбачено три запитання, от з трудового права у кожного кандидата буде там одне запитання, як ми визначимо в налаштуваннях програмного забезпечення. Тобто і цю проблематику комісія опанувала і вважає, що доволі ефективно.

Що ж говорять статистичні показники з першого дня? В першій групі прибуло 58 осіб із 60-и. 2, на жаль, не прибули. Друга група - втратили ми 6 кандидатів під час реєстрації. Це 2 науковців і 5 суддів, з яких уже 2 в перший же день тестування подали заяви на припинення участі в цьому конкурсі. Ну і 1 кандидат це мав сукупний стаж. З першої групи не здали 5 осіб. Разом з тим 5 осіб набрали максимальний бал.

Зріз результатів дозволяє говорити про те, що все ж таки більшого успіху досягли кандидати з числа суддів. Хоча я сам є суддя, спілкуюся із своїми колегами, судді скаржились на те, що великий обсяг роботи, на їх думку, не дозволяв якісно підготуватися до складення цих тестів, отже висловлювались перестороги щодо цього.

Незважаючи на певні технічні складнощі, так, в перший день роботи тестування була технічно доопрацьована ця система і зараз працює належним чином. Отже процес відбувається. Графік затверджений, всі кандидати по графіках рознесені, всім зрозуміло, завчасно повідомлено.

Разом з тим є певна проблематика, яка стосується того, що деякі кандидати звертаються з проханням перенести їм дати тестування з тих чи інших умов. Ну комісія колегіальним є органом, з цього рішення наразі ще не прийнято, але до всіх кандидатів воно буде безумовно доведено саме з використанням принципу єдиного підходу до всіх кандидатів.

Стосовно конкурсу на Вищий антикорупційний суд. Планується, що буде інший порядок етапів кваліфікаційного іспиту. Тобто спочатку буде когнітивне тестування, воно скоріш за все буде відбуватися в приміщенні комісії, але з урахуванням того, що на майбутній місяць уже розпланована апеляція, то ми маємо вільні дні в суботу, неділю у цьому приміщенні, отже скоріш за все будемо це тестування робити під час вихідних. Відповідні умови, ми на них реагуємо і працюємо, дійсно працюємо.

Поряд з цим комісія готується до оголошення добору для заміщення посад у першій інстанції. Наразі 1 274 вакантні посади, з урахуванням цих показників комісія і планує проведення конкурсу на таку кількість посад. Це також велика кількість осіб. Ми

би хотіли бачити якомога більшу кількість кандидатів для участі в цьому доборі. Ну, хоча б, щоб це було щонайменше там 4 кандидати на одне місце.

Разом з тим є певні фактори, які, очевидно, зменшують можливу кількість учасників цієї процедури. Поряд з тим, що знижується привабливість професії судді, зокрема першої інстанції як такої в силу певної сукупності факторів, відлякує кандидатів також і складність процедури добору.

Проте знову ж таки хотів би подякувати комітету за те, що у нас, я вважаю, досить високий і ефективний рівень комунікації, ви нас чуєте, ви розумієте цю всю проблематику, яка існує з оцією величезною кількістю складових кваліфікаційного іспиту. Фактично кожному кандидату треба скласти наразі з кожної спеціалізації тестування, на кожному цьому етапі прохідний бар'єр 75 балів, написати 4 практичних завдання, так само набрати не менше 75 балів. Це людям складно. Очевидно, складно, ми тут всі правники, більшість з нас, і знають, що той, хто спеціалізується, наприклад, на кримінальному праві, ну він не досить буває обізнаним там в питаннях якогось господарського права і навпаки. І тому вони думають, а чи варто взагалі ці зусилля витратити на те, щоб витратити свій ресурс для того, щоб можливо там колись через два або три роки невідомо в який суд вони будуть призначені. Отже ми пропонуємо певні зміни. І дякуємо, що перебуваєте з нами в комунікації щодо цього.

І з того, що комісія планує зробити, що залежить від неї. Зокрема щодо перевірки практичного завдання. Дійсно, розглядаються різні варіанти вирішення цієї проблематики - як і аутсорс, тобто передати на перевірку, так, ці практичні завдання науковцям або суддям Верховного Суду. Ну різні лунають пропозиції. Моя думка, що все ж таки з огляду на ті норми закону, які є чинними, що це є обов'язок особисто членів комісії все ж таки, і ми не тільки думаємо над цим, але й вживаємо вже конкретних кроків, щоб розробити відповідне програмне забезпечення для складення практичного завдання так само на комп'ютері. За змістом архітектура цього рішення буде така, що, наприклад, сам комп'ютер може перевіряти...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Олексію, я прошу вибачення, я зупиню. Чому? Тут здебільшого не кандидати, так, і вони звичайно донесуть кандидатам. Я думаю, що можливо не варто так глибоко, ну аж занурюватись в такі деталі.

ОМЕЛЬЯН О.С. Як скажете.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я думаю, що тут якраз присутні представники перших інстанцій апеляції і для апеляцій найбільш важливе питання - коли будуть нові судді в апеляціях, скільки колег ще тримати, щоб вони не йшли з системи, не йшли з судів. Бо, відверто, деякі, я ж розумію, деякі працюють виключно через те, щоб ще колег підтримати, щоб не було понаднормового навантаження. Коли, як ви думаєте, Вища кваліфікаційна комісія суддів зможе надати рекомендації?

ОМЕЛЬЯН О.С. Зрозумів це запитання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Оптимістичний сценарій, давайте так.

ОМЕЛЬЯН О.С. Оптимістичний сценарій: комісія розраховує на краще, але готується до гіршого. І це обґрунтовано.

Кваліфікаційний іспит в межах конкурсу на апеляцію ми плануємо закінчити до кінця грудня поточного року. Після цього у нас відбувається процедура спецперевірки, а після того має бути етап співбесіди. Сказати, що цей етап співбесід буде 3 або 4, або 6 точно місяців я наразі не можу. Ми уже бачимо, що приблизно можливо очікувана втрата кандидатів на першому етапі тестування зі знань права вже десь приблизно 10 відсотків. Скільки буде на когнітивці втрата, мало хто знає.

Отже цей таймінг конкретний залежить об'єктивно і від кількості кандидатів, і від спроможності ще одного суб'єкта, який бере участь у цих конкурсних процедурах, зокрема Громадська рада доброчесності, і мені здається, варто звернути все ж таки увагу на їх ресурсне забезпечення, на їх спроможність видати свою роботу, як ми очікували, хоча б 80 кандидатів на місяць, хоча б.

Найоптимістичніший сценарій – це якнайшвидше. Але ми рахували, що це може тривати до кінця наступного року – надання рекомендацій.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

Як ви думаєте, як можна пришвидшити цей процес?

ОМЕЛЬЯН О.С. Мені вбачається, що ризики все ж таки втрати кандидатів на етапі когнітивного тестування можна уникнути певним чином, якщо прибрати цей 75 відсотків бар'єра, це щонайменше. І, звичайно, продовжувати комунікацію з ГРД, щоб ми мали впевненість про те, що дійсно буде забезпечена їх участь у цьому об'ємі. Потрібно ще

зважати на те, що у нас триває і оцінювання на відповідність суддів паралельно, і інші процедури, відрядження і так далі, і перевірка декларацій доброчесності. Ну великий обсяг роботи.

_____. Скажіть, будь ласка, ваша думка. Ви сказали, що більшість кандидатів - судді, які зараз кандидують на посади в апеляційній інстанції, вони показують гарні результати. Так? Напевно, це зрозуміло чому. Чи не є все-таки логічним прибрати для суддів першої інстанції оці іспити, пов'язані з правом, з предметом правовим? Залишити можливо тільки когнітивні, якщо це дійсно є в цьому нюанс. Тому що виходить яка ситуація? Ну нібито судді перших інстанцій, вони є кваліфікованими, вони здійснюють правосуддя, а ми їх знову примушуємо підтверджувати, що вони кваліфіковані. І таким чином скоротити той період часу, який буде потрібний для призначення цієї категорії осіб, які вже підтвердили свою професійну спроможність. Можливо європейській інтеграції інші напрямки, в тому числі пов'язані, я не знаю, з висновками ГРД, можливо по них також не має необхідності, якщо вони проходили відповідне підтвердження вже на попередніх етапах, перепідтвердження десять разів. Тобто в чому сенс цього всього? Там можливий той інструмент, який би скоротив би ті строки, які ви, на жаль, не можете назвати на сьогоднішній день по зрозумілих напевно причинах.

Дякую.

ОМЕЛЬЯН О.С. Дякую за вашу увагу до цього питання. Ну, дійсно, це непросте і комплексне запитання. І, звичайно, що такі запитання є дискусійними. Якщо ми беремо, звертаємо увагу на досвід європейських країн, то, дійсно, там для всіх кандидатів немає етапу перевірки знань з права, тому що там працює належним чином система юридичної освіти. І вони собі можуть дозволити не здійснювати відповідну перевірку, тому що вони впевнені, що якщо приходить кандидат і в нього є диплом, то дійсно він володіє належним обсягом знань для цього. Тому вони дійсно перевіряють там його доброчесність, когнітивність, перевіряють в окремих країнах навіть сумісність особи кандидата з особливостями колективу, куди ця особа розглядається. Очевидно, що для нас наразі це не дуже актуально. Це перше.

А друге, комісія виконує вимоги законодавства, які встановлює законодавець. Тому ми рухаємося наразі...

А щодо виключення лише для суддів можливості складення тестування зі знань права, ну, статистика говорить про те, що і судді також не долають ці 75 відсотків зараз бар'єру. Які причини? Різні можуть бути причини.

_____. Так що, таких суддів тоді звільняти з перших інстанцій, якщо вони не подолали цей відсоток?

ОМЕЛЬЯН О.С. Я про це не говорю. ... *(не чути)* різні ...

_____. Якщо він не підтвердив свою спроможність на цьому конкурсі, то як він відправляє правосуддя в першій інстанції? Це взаємовиключні речі.

ОМЕЛЬЯН О.С. Ні-ні, перелік питань складений все-таки з огляду на те, що це апеляційна інстанція. Це перше.

Друге. Причин може бути багато, у людини може бути погане самопочуття, людина може приїхати із зони бойових дій під...

_____. Це все зрозуміло. Я прошу зупинитися.

Я на єдине просто хотів звернути увагу. Ви сказали про питання з предмету трудового права, я не знаю, в чому різниця для другої інстанції, першої інстанції, що має не знати перша інстанція, то друга... Це так, риторично.

Я просто до колег ще раз звертаюся, навіть коли обговорювали питання формування того законодавства, яке я не бачив сенсу підтримувати, все-таки має бути спрощення для наших суддів, які на сьогоднішній день є діючими. Ми не можемо створювати, і у нас немає такого часу, кожного разу їх оцінювання, кожного разу перевірку знань. Якщо є в цьому необхідність, ми не впевнені в суддях, що вони удосконалюються у своїх знаннях, то треба ввести просто обов'язкові якісь додаткові (я не знаю) заходи додаткової освіти, підвищення кваліфікації, і просто це буде як обов'язкова у відповідних термінах прописана історія.

Просто можливо на базі цього тоді використовувати результати, що якщо суддя проходить, є відповідні плюси, я не знаю, дивитися по результатах скасованих рішень, теоретично ще можна додати таку кваліфікаційну ознаку. Ну, треба якось допомагати нам, колеги, насамперед і Вищій кваліфікаційній комісії суддів, і всій судовій владі на сьогоднішній день

вийти з цього колапсу, в який вони завдяки в тому числі і нашим зусиллям, на жаль, потрапили.

Дякую.

ОМЕЛЬЯН О.С. Пане Сергію, додатково особисто я не маю заперечень щодо того, що можна і ширше казати – суддею апеляційної інстанції бажано, щоб була особа, яка має досвід першої інстанції, це так само важливо. Особисто я абсолютно не заперечую, щоб тягар цей з суддів-кандидатів був знятий. Це підвищить і пришвидшить ці всі процедури. Але це моя позиція особиста, не обговорювалася ця пропозиція ваша в комісії.

Дякую.

_____. У нас багато законодавчих ініціатив. На жаль, не всі вони знаходять політичну доцільність у баченні тих осіб, які приймають кінцеві рішення. У нас один з прикладів питання п'ятирічок, законопроект давно зареєстрований, але політичної доцільності не бачать, на жаль. Яюсь так.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пане Олексію, ви закінчили?

ОМЕЛЬЯН О.С. Так. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дивіться, колеги, я теж дещо відреагую. Звичайно, добре сказати, я свою особисту точку зору говорю, що давайте відмінімо, наприклад, Громадську раду доброчесності. Ні для кого не таємниця, що вона "вузьке горлечко" при проведенні процедур. Ну, звичайно. Давайте відмінімо тестування для суддів. З чим ми будемо порівнювати кандидатів між собою? І ви ж чудово знаєте, що Закон про відкриті процедури добору було прийнято ще до цього. Скажу так, те, що звучить легко інколи на словах - зареєструвати, провести як законодавче рішення в парламенті через багато причин, в тому числі, нагадаю, фінансування і допомогу міжнародну от зараз країні, не виявляється об'єктивно можливим. Тому, звичайно, я теж за все хороше і проти всього поганого, але давайте більш реально говорити.

З Вищою кваліфікаційною комісією суддів ми, здається, і так постійно, і пан Олексій Омелян про це сказав, ми постійно спілкуємось, і до речі, була ініціатива у

членів комітету щодо зустрічі з Вищою кваліфікаційною комісією якраз з питань того, як проходить процедура добору, можлива оптимізація процедур добору, пришвидшення цього процесу.

І насправді там є декілька "вужьких горлечок". От те, що пан Олексій Омелян сказав, вони можуть пропускати 60 місць, бо у них 60 комп'ютерів. Все. Було б 300, ну значно швидше би й тести проводилися.

Питання порівняння балів і так далі - ми ж це все проговорювали на стадії, коли у 2023 році в кінці приймали відповідний законопроект. 75 - ну відверто, були дискусії і різні позиції були. Я сам був проти 75 відсотків встановлення мінімального прохідного балу. Але у всіх політичних рішень є своя логіка для того, щоб законопроект був прийнятий. Скажімо так, існують політичні домовленості.

Колеги, хто? Прошу, я не бачу звідти. Прошу. Я бачу, Якименко Лариса Григорівна. Так?

ЯКИМЕНКО Л.Г. Дякую за запрошення. Я хочу озвучити. Все дуже актуально, всі питання дуже актуальні, проблеми дуже актуальні. Але я хочу як голова суду, Амур-Нижньодніпровського районного суду міста Дніпропетровська озвучити ту проблему, яка у нас є в суді. Можливо такої нагоди уже не буде, але я хочу її озвучити для того, щоб і суспільство знало, і шановні присутні знали, оскільки ця проблема існує в моєму Амур-Нижньодніпровському районному суді довгі роки. Я прийшла до суду в 2001 році. До цього я працювала в судовому відділі обласного управління юстиції. Коли мені показували фотографії Амур-Нижньодніпровського районного суду, це був жах, це були на другому поверсі діри, куди текла, скажімо так, вода і все інше. Коли я прийшла до цього суду, мені надали кабінет, де був прорив на другому поверсі, і якимось я з цим справлялася, ремонтували і все інше. Будівля 1907 року побудови. Вона відноситься до власності метизного заводу. З 1946 року тут суд.

Я що хочу сказати? Радою суддів, Вищою радою правосуддя 24.09.2024 року було змінено підсудність Добропільського міськрайонного суду Амур-Нижньодніпровському районному суду. У нас 3 зали судових засідань. 12 зараз працюючих суддів. Ну скажемо так, надати приміщення для того, щоб судді хоча б нормально, не добре, а нормально здійснювали правосуддя, у нас цієї можливості немає, 3 зали судових засідань, судді пишуться в чергу. Для того, щоб здійснювати правосуддя, суддя Машкіна, яка працювала у Михайлівському суді Запорізької області, вона півтора року працювала у сервісній в 6 квадратних метрів, де сервіс стоїть і 6 квадратних метрів для судді. Це нелюдські умови.

Зараз суддя пішов у відставку у нас один - 65 років і якимось трошки ми, скажімо так, пересадка відбулася, у судді є кабінет 9 квадратних метрів. Судді Добропільського суду, прийшли двоє суддів - ну іще один кабінет, суддя була відряджена у нас недавно до Києва, один кабінет є - 10 квадратних метрів, вони просяться вдвох. Як слухати судді справу? Ми слухаємо по кабінетах. Суддя якщо слухає справу, другий суддя пішов погуляв. Яка нарадча кімната? Їх немає, нарадчих кімнат. Тобто яка нарадча кімната буде для судді? Також другий суддя погуляв.

Я знаю, що судді деякі Добропільського суду, це до чого я хочу сказати, я розумію, що рішення ВРП уже прийнято, але декілька суддів мають, виявляють бажання для того, щоб їх відрядили до інших судів, там, де у них є можливо житло і таке інше. Оскільки у нас для одного судді є місце, а для другого судді... Ну заставити суддю будувати собі із залу, ну ми вже дві зали судових засідань - вікна позакривали, зосталось по одному вікну. Зараз якщо привезуть іще справи до архіву, у нас підвальне приміщення, це жах, воно потекло, там було по коліна води. Зараз ми якимось висушили. На горищі? Горище повністю тече, у нас там миски стоять, але це також архів. Я не знаю, Державна судова адміністрація, я прошу, звичайно, я прошу, щоб прийшли подивилися, зробили якісь, я не знаю... Ми працюємо в нелюдських умовах. З 1996 року приміщення є розпорядженням, в Києві документ...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я прошу завершувати.

ЯКИМЕНКО Л.Г. ... аварійним. Що нам робити? От я прошу просто Вищу кваліфікаційну комісію, ВРП коли буде розглядатися питання щодо відрядження суддів, прийміть, будь ласка, до уваги. Нам суддів розмістити практично, це щодо матеріального забезпечення, нікуди.

_____. Ларисо, ми знаємо вашу біду. Ми дуже знаємо, але зараз трошки інші питання вирішуються.

ЯКИМЕНКО Л.Г. Ми звертаємося до Вищої ради правосуддя і до...

_____. Особисто повідомила щодо суду АНД, повірте, просто я вам не озвучувала.

ЯКИМЕНКО Л.Г. Дякую.

_____. Тому якби ж я знала, то я б завчасно сказала, щоб ви вже це не казали.

ЯКИМЕНКО Л.Г. Але більш аварійного суду, як пишуть громадяни, "суд сарайного типу" пишуть в інтернеті.

_____. Я все сповістила.

ЯКИМЕНКО Л.Г. Дякую велике за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну суть питання, щоб при переведенні в тому числі суддів, так, враховувались і власне побутові приміщення, і наявність вільних приміщень, так. Тут я, мабуть, Григорію Івановичу, вам "м'ячик", так би мовити, гарячий передам.

УСИК Г.І. Так, "м'ячик" на нашій стороні. Це дійсно так. При вирішенні питань про визначення територіальної підсудності і відрядження суддів ми враховуємо інформацію, яка надходить до нас від Державної судової адміністрації і Верховного Суду. Тому наявна у нас інформація якраз і є підставою для вирішення цих питань. Тобто ті питання, які ви, пані Наталіє, озвучили, вони дійсно є актуальними, зрозумілими. Будемо працювати спільно з Вищою кваліфікаційною комісією суддів, з Державною судовою адміністрацією, з Верховним Судом щодо більш комплексного підходу при вирішенні цих питань і врахування в тому числі матеріально-технічних можливостей для забезпечення суддів, ті, які відряджаються. Тому що це питання не лише до того суду, куди відряджено цих суддів, це питання стосується і суддів, яких ми відряджаємо. Ми їх відряджаємо в які умови, і тих самих же суддів Добропілля. Тому ми його врахуємо в подальшій своїй роботі.

Дякую, пані Наталіє, за те, що ви звернули на це увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Державна судова адміністрація, скажіть, будь ласка, як враховуються якраз побутові приміщення? Я розумію, що не ви змінюєте підсудність справ, але як це питання взагалі враховується при зміні підсудності справ і при власне от суддів переведення, відрядження?

Я тому і сказав, власне не ви змінюєте підсудність, але я питаю у Державної судової адміністрації як враховуються такі от побутові питання у нас?

_____. Даючи свої пропозиції відповідно до Верховного Суду, Державна судова адміністрація, по-перше, пропонує декілька варіантів для того, щоб Верховний Суд визначився і вніс відповідне подання на розгляд Вищої ради правосуддя. При цьому в своєму поданні, у своїх обґрунтуваннях ми кажемо про рівень навантаження, як це вплине на той чи інший суд у випадку відсутності конкретного суду, яка буде прогнозована кількість судових справ, що надійде внаслідок зміни терпідсудності, яке буде навантаження на кожного суддю, також враховуються за можливості умови розміщення суддів – все це в такій ґрунтовній довідці надається до Верховного Суду. Який саме суд вноситься безпосередньо, це виключно компетенція Верховного Суду.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Дякую.

Сергій Демченко.

ДЕМЧЕНКО С.О. Важко після того, що сказала голова АНД суду щось відповідати. Не з того, що немає що відповісти, а з того, що немає що обіцяти, що дійсно відбудеться, так, що там завтра з цим судом щось відбудеться таке, що воно змінить підхід наших громадян до сприйняття його як "приміщення сарайного типу", так, на жаль.

Я хотів би звернути на трохи інше увагу. Те, що ви сказали, що в АНД суді, дуже багато по всій країні таких умов і додаються ще умови постійних обстрілів. Це Сумщина, ближче це Нікополь, наприклад. Хто не був, пропоную з'їздити, ви побачите, що там дах тече, що люди ховаються під час обстрілів не в бомбосховищах, оскільки їх немає, а між двома стінами, які, на мою думку, більш небезпечні, ніж вийти на вулицю, взагалі просто без обстрілів вони падають. Такі умови існують.

І це все, на мою думку, наслідок більш глибокої проблеми, яка існує в самій судовій владі. Проблема відсутності сильного, жорсткого лідера в судовій владі або декількох лідерів. І хто не знайомий, почитайте, а можливо багато хто знає, пам'ятає такого Голову Верховного Суду Бойка Віталія Федоровича. Це приклад, який має бути Голова Верховного Суду, який має бути лідер судової влади, який міг вирішити будь-яке питання, не думаючи про те, що є кошти, немає коштів, воно вирішувалося. І так само має бути тут. От я просив би вас, колеги, на Зборах суддів, я не знаю, де ви, як ви на сьогоднішній день більш активно себе сприймаєте, вирішити ось цю проблему судової

влади. Щоб це лідерство було дуже сильним, Голова Верховного Суду, наприклад, інший, це у вашій владі, голова Ради суддів, я не знаю, голова Вищої ради правосуддя, або ви в трійку маєте входити. І ці люди, от чим відрізнявся Бойко, він не мав проблеми казати публічно або не публічно будь-якій особі прямо в очі, що треба вирішити яку проблему судової влади, він не закривав очі, не включав режим тиші, в якому на сьогоднішній день, на жаль, знаходяться ті чи інші наші органи судової влади, тому що в цьому режимі вам не тільки не допоможуть, вас просто не почують, зрозуміло. От я хотів би на це звернути увагу. Не знаю, чи почують мене колеги, які присутні тут, я сподіваюсь, що так. Всі розуміють, про що йде мова. І оце дуже б допомогло і нашому комітету, і взагалі Верховній Раді приймати рішення на користь вирішення проблем в судовій владі, не тільки фінансових проблем. Тому що (я завершую), наприклад, коли я, перепрошую, я там, колеги приходять на бюджетний комітет і відстоюють фінансування судової влади, і інші колеги з бюджетного комітету, які там більше ніж 20 осіб, запитують одне питання, я перепрошую: а де від судової влади, Демченко, ти що, від судової влади там, чи Маслов? Це як приклад вам кажу, як воно відбувається.

А з АНД судом, відверто, що можна точно зробити, я думаю, що і колеги, хто буде бажати, ми можемо сьогодні або завтра підїхати на місце до вас. Це конкретика. Все інше - це фантазії, які ми не зможемо зробити. Почуйте оцей заклик душі вже насамперед, тому що дуже важливо.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

У нас Василь Іванович Німченко зараз, чекайте, там руку піднімав. Ми просто в Zoom не бачимо, мені в телефоні повідомляють. Це перший заступник голови комітету.

Василю Івановичу, ви слово просили? Є у нас картинка?

НІМЧЕНКО В.І. Ні, я слова не просив. Я уважно слухаю. Спасибі, що ви відзначили, проблеми там серйозні. Я слова не просив.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, дивіться, я бачу багато рук, 12:40, у нас перерва, кава-брейк. Я пропоную під час кава-брейку якраз ми можемо поспілкуватися. Але, Богдане Сильвестровичу, тут і вас згадали, так що "шо ж делать", не можу вам слово не надати в кінці.

МОНІЧ Б.С. Та ні, я нагадую, що ви обіцяли мені надати після пана Олексія зразу слово, але так воно не вийшло.

Одразу, користуючись нагодою, я повернуся до того, я б хотів те, що продовжив Григорій Іванович, насправді говорив, і чи почує сьогодні законодавець і зокрема комітет, і чи буде реалізація, і чи буде політична воля на реалізацію вирішення тої проблеми, яка є у судах першої інстанції.

От ви знаєте, як колеги говорять от про цих же навіть 40 відсотків? Вони ж одразу порахували, вони зразу 30 помножили прожиткових мінімумів на 1,4 і у них вийшло 42 прожиткових мінімуми, і кажуть вже: "Де воно?" Хочу нагадати, ми сьогодні кулуарно вже говорили про це, я підходив практично до кожного народного депутата. Я пробував рахувати цей ресурс, який заклало Міністерство фінансів, уже начебто є політична воля, тільки реалізація, вибачте, недолуга, тому що є судова практика. Як суддя адміністративної юстиції я вам чітко скажу, чим це закінчиться. Це не убезпечить взагалі ні від позовів, ні від чого не убезпечить. І основна практика будується судова на тому, що суддівська винагорода може визначатися виключно профільним законом. Іншого шляху, як внесення змін у профільний закон, немає.

І я хочу теж ще привернути увагу, коли так теж колеги зразу на комітеті які були, тут судді першої інстанції, не всі вони на комітет дивляться, слідкують десь за новинами, я там озвучив цифру, де скажуть: "А що Моніч там озвучив 35 прожиткових мінімумів? Ми ж 42 нарахували, коли помножили 30 на 1,4" - каже мені Олег Васильович. З іншого боку, є інший стандарт. Хочу нагадати пану Олегу Васильовичу, що це 50 відсотків було завжди від суддівської винагороди Голови Верховного Суду. Якщо 75 зараз у Верховному Суді, то це чиста математика – 37,5. Так? Але я хочу, щоб депутати послушали все-таки і почули. Багато хто, виявилося, не почув, що міністр фінансів на тому ж засіданні правового комітету...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Заступник міністра.

МОНІЧ Б.С. Заступник міністра фінансів озвучив, що вони якраз закладали в бюджет, коли розраховували цей фінансовий ресурс, цифру у 40 прожиткових мінімумів. Тобто на це ресурс начебто вже є. Чи потрібно нам зволікати з цим? Мабуть, що ні. Це хороша нагода, ми розуміємо, що законодавчий процес затягнеться на певний час, але потрібно вже вносити відповідний законопроект, яким підвищувати суддівську винагороду, принаймні суддям першої інстанції до цих 40 прожиткових мінімумів. Якщо

він буде прийнятий нехай в лютому, але вступить з 1 січня, це буде реальна допомога і реальне рішення сьогоднішнього нашого засідання, яке, з одного боку, наче політична воля є, гроші є, ресурс є – давайте це реалізуємо.

Я закликаю шановних народних депутатів, бо ви ж знаєте, як на бюджетному комітеті теж, Сергію Олексійовичу, я вам, ну ми ж ходили на ці бюджетні комітети, ви були, я був в різні часи. Це Комітет правової політики більше турбується про судову гілку влади, а наша присутність на тому ж бюджетному комітеті, на жаль, так само, ви знаєте, що ініціативи Мінфіну, вони не узгоджуються ні з судовою гілкою влади, ні з Комітетом правової політики. Це новина була, що вони заклали тих же 40 відсотків премії, для всіх була. Ну, чому ж дійсно це не проговорити, що у нас є такий фінансовий ресурс, давайте це зробимо. А ми зараз хочемо...

_____ . ... *(нерозбірливо)* не узгоджуються, тому що вони розуміють, що можуть собі дозволити не узгоджувати з комітетом ... *(нерозбірливо)*

ДЕМЧЕНКО С.О. Комітет правої політики за себе відповідь. Ми кажемо зараз про судову владу. Що ні з ким з судової влади вони це не узгодили, і вони розуміють, що це є така можливість. Тобто все-таки вони виходять напевно з якимось вже підходом, практикою, що склалася, яку ми на сьогоднішній день ніяк не змінили. І те, що ми там не ходимо чи ходимо на ті чи інші засідання, що це не матиме сенсу, на вашу думку, з цього виходити, так давайте складемо всі свої повноваження, це немає сенсу, ми ні на що не впливаємо.

(Загальна дискусія)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стоп. По одному говоримо.

_____ . Забудьте про 40 прожиткових мінімумів.

_____ . Богдане Сильвестровичу, там же на засіданні комітету було озвучено, заступником міністра...

МОНІЧ Б.С. Саме цифра 40.

_____ . Чому премію вони так собі вирішили? Вони ж сказали. Тому що є ресурс, який готовий виділити станом на зараз на підвищення суддівської винагороди для суддів першої інстанції, але не закладений додатковий ресурс на "довічку". І тому якщо вони, логіка, так принаймні було озвучено, і тому якщо це підвищується розмір суддівської винагороди в прожиткових мінімумах, то у них проблема з додатковим ресурсом для "довічки". Таке обґрунтування, просто не всі були на комітеті.

МОНІЧ Б.С. Як тільки виплатять хоча б одному судді суддівську винагороду з премією, це не убезпечить від позову і від судового рішення. Це нерозуміння юридичної природи взагалі суддівської винагороди і конструкції, які потрібно закладати. Як це дивно не буде звучати, але я це сказав на комітеті і зараз кажу, будь ласка, це у вашій волі, законодавців, якщо дійсно немає фінансового ресурсу на перерахунок "довічки", то вносьте відповідний законопроект, прописуйте у відповідному Законі про судоустрій про те, що на період воєнного стану можливо вона не перераховується, хоча це не відповідає звичайно єдиному статусу судді, але це воля законодавця. Це робити треба правильно, якщо робити.

_____ . Богдане Сильвестровичу, я коротко відреагую. Всі тут присутні члени комітету, і ті, хто відсутній, вони всі з вами погодяться з правової точки зору на 200 відсотків.

Те, що сказав голова комітету, що є бажання взяти ці кошти, зрозуміло чому, і взяти ці кошти, підтвердженням буде, це голосування Закону "Про Державний бюджет на 2025 рік". Як тільки він буде проголосований в такому вигляді, як зараз існує, це єдиний варіант, який підтримує Міністерство фінансів на сьогоднішній день, саме у вигляді премій, після цього є можливість у комітеті зробити законодавчі ініціативи, про які ви кажете. Але також треба буде ... *(нерозбірливо)* Закон "Про Державний бюджет на 2025 рік". Правильно це чи не правильно, це колегіальне рішення, яке голова комітету озвучив, бо були колеги, хто проти, не важливо тут, за себе, за когось казати, але є спільне рішення. Є якогось вигляду самообман чи обман один одного. Ми всі розуміємо, що це не правильно, але замовчуємо, що це не правильно, щоб отримувати хоч якісь кошти, а потім будемо це розрулювати. Так, на сьогоднішній день доведене це питання до такого стану, що, на жаль, ми змушені так от з нього виходити. Але є ризик, якщо ми зараз будемо торпедувати цю норму змінити в Законі про державний бюджет, то ці кошти зникнуть. Ми так з колегами обговорювали.

Чи важливо це чи ні? Якщо моє особисте бачення, я максималіст, я дуже різкий і так далі, я стояв би на 200 відсотків до кінця, так, як ви кажете, на жорсткій позиції, що має бути або по закону, або ніяк. Але, знову ж таки, ця позиція може наслідок мати, що ці кошти зникнуть, і чи будете ви вдячні моїй такій позиції, я не знаю. Коли це стосується питання не тільки вас і мене, а всіх суддів в першій інстанції.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, всім дякую за цю панель.

У нас кава-брейк, ми трошки затягнули, незважаючи на те, що почали раніше. Як я і сказав, можемо продовжувати спілкування під час кава-паузи.

Дивіться, давайте, у нас стоїть о 13-й початок, давайте почнемо о 13:05, ми трошки затягнули. Добре?

Все, колеги, дякую.

Перерва.

Після перерви

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, ми переходимо до наступної нашої дискусійної панелі, яка стосується підвищення інституційної спроможності Комітету з питань правої політики в умовах переговорного процесу щодо вступу до Європейського Союзу.

У нас є партнерська організація нашого комітету – Центр політико-правових реформ, яка надає і експертну підтримку у діяльності комітету, і організаційну підтримку у діяльності комітету. І взагалі, складовою частиною діяльності нашого комітету є питання європейської інтеграції. Я так напівжартома говорю, що ми є рекордсменами з виконання, саме наш Комітет з питань правої політики є рекордсменом з питань виконання рекомендацій Європейської комісії щодо надання статусу офіційного кандидатства, відкриття перемовного процесу, з семи вимог ми виконували дві безпосередньо. І як я говорю, так сподобалося, як ми виконували, що дали нам ще половинку іншої вимоги і ми терміново це теж робили.

І взагалі, перемовний процес, який зараз починається, і скринінгові перемовини, які нещодавно були у Брюсселі проведені, вони розпочиналися саме з розділу 23, 24 – це якраз питання, які стосуються прав людини, верховенства права, це частина так званих

fundamentals, яким починається перемовний процес, яким власне він і завершується. І тут, звичайно, значення і спроможності комітету є досить важливим.

Отже, пані Юліє, для модерування вам передати слово?

Я тоді передаю слово для модерування членкині правління Центру політико-правових реформ Юлії Кириченко. Прошу.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, пане Денисе.

Колеги, наша друга частина побудована так: у нас є два виступи моїх колег – це Вікторія Мельник, яка є координаторкою європейської інтеграції Центру політико-правових реформ. Глибоко в процесах від громадянського суспільства, які зараз відбуваються в уряді, так само дуже багато бере участі і в Брюсселі в певних подіях. Вона, думаю, обізнана і всім нам буде корисна.

І далі давайте будемо так рухатися: далі Роман Смалюк презентує змістовну частину, яку ми хотіли би сьогодні презентувати. І ще раз дякую за слово, за лідерство голові комітету Денису Маслову і комітету, що дійсно ми маємо дружні партнерські відносини. Колегам з суддівського корпусу скажу, що Центр політико-правових реформ є неурядовою громадською організацією, фактично аналітичним центром, який працює з 1996 року і з того ж самого року, в принципі, опікується питаннями справедливого правосуддя.

Може ви більше знаєте нашого колегу, керівника цього напрямку Романа Куйбіду, але він з перших днів повномасштабної війни взявся захищати демократію зі зброєю в руках, а ми маємо честь йому допомагати саме захищаючи право.

І ще хочу сказати, що наша позиція, що без євроатлантичної інтеграції навряд чи Україна зможе зберегти свою державність. Тому ми вважаємо, що пріоритетом, звісно, для парламенту, уряду і судової влади є також зараз євроінтеграційні процеси, в яких ми всі маємо консолідуватися і відіграти потужну роль, щоб ми могли, ну, не знаю, давайте назвемо 30-й рік, стати повноправними членами Європейського Союзу.

Дякую. Прошу, Вікторія Мельник, свої скільки, 15 хвилин?

МЕЛЬНИК В. Дуже дякую. Я спробую, можливо, скоріше. Зараз ми введемо презентацію. Перш за все я хотіла би всім подякувати, комітету за організацію, за цю участь. Дійсно, я була дуже задоволена, коли слухала першу частину, багато хто згадував європейську інтеграцію, вона справді буде такою трансформаційною силою для наших подальших реформ. І для того, щоб зрозуміти, куди нам рухатися, ми маємо бути всі,

знаєте, на одній сторінці, як говорять європейці, *be on the same page*, для того, щоб розуміти, що нас чекає, як нам будувати свою роботу і куди нам рухатися.

Тож для того, щоб зрозуміти взагалі переговорний процес, перемовини щодо вступу, нам потрібно зрозуміти, чим ми керуємося в межах перемовного процесу. І тут у нас є методологія розширення ЄС. Вона була оновлена в 2020 році, до цього країни взагалі вступали за іншими принципами, і вона є складнішою. Ті країни, які вже рухаються по оновленій методології розширення, вони теж стикнулися з низкою проблем, які фактично захиті в цій методології розширення, ми їх згадаємо трошки пізніше.

Але такі важливі аспекти, на які ми теж маємо орієнтуватися, що методологія розширення передбачає принцип зворотності і він стосується саме фундаментального кластеру. Якщо у випадку, у нас буде цей відкат в реформах демократичних, то ЄС в будь-який момент може зробити відкат в переговорному процесі. Тому це те, про що ми маємо пам'ятати. Ми зробили велику роботу для того, щоб відкрити перемовини, почати по ним рухатися, тому ми маємо цю динаміку постійно зберігати.

Також краще політичне керівництво – це запровадження міжурядових конференцій, ми над цим зупинимося трошки пізніше, і посилений фокус на фундаментальний питаннях. Саме оновлена методологія розширення, вона передбачає кластерний підхід і поділ на розділи. Так званий *cluster fundamentus*, як вже зазначив Денис Вячеславович, ним ми розпочинаємо і ним закінчуємо саме для того, щоб забезпечити використання в тому числі і принципу зворотності у випадку відкатів в реформах.

Тут ви бачите на слайді основні етапи нашого вступу. Я на них сильно не буду зупинятися. Я думаю, ви в контексті, з 2022 року де ми рухаємося. Ви можете звернути увагу, ми зараз між п'ятим і шостим етапом.

Початок переговорів про вступ. Як ви знаєте, що в червні цього року відбулась перша міжурядова конференція, на якій був фактично даний старт переговорному процесу, і наразі відбувається скринінг. Саме 17-19 вересня в Брюсселі відбувся скринінг по 23 розділу. Очікується проведення по 24-му, по фундаментальному, по демократичним інститутам і *Public Administration Reform*. Але ми маємо також розуміти, що 23-й і 24 розділи мають взагалі окрему особливість в межах переговорного процесу і навіть структурування роботи по ним, воно відрізняється і від демократичних інститутів, і від *Public Administration Reform*.

Що ж таке переговори? Бо ми їх називаємо перемовинами, тож про що ми перемовляємося? Насправді перемовини, це досить така формальна назва для цього,

оскільки ми все одно маємо прийняти всі *acquis communautaire* і всі правила, які ЄС нам дає. Але ми можемо перемовлятися за фінансові якісь домовленості, *allocation*, які ми можемо отримати від Європейського Союзу. Також в інших кластерах і розділах, це не стосується фундаментального, є так звані перехідні періоди. Тобто ми можемо відступити в якийсь момент, сказати, що на цю нам директиву потрібно 15 років. Але всі ці речі мають бути чітко прораховані і аргументовані, чому ми відступаємо від того чи іншого документа ЄС.

Трохи зупинимось взагалі на тому, як структуровані переговори і чому, які умови ми маємо виконувати. Базово, до 2020 року, і оновлені методології розширення - у нас були Копенгагенські критерії як основні умови і список *acquis communautaire*, які ми маємо, вірніше, інші країни мали прийняти. Копенгагенські критерії, вони виокремлюються, умовно, у політичні і економічні. Є два політичних, які стосуються стабільності інституцій щодо гарантування демократії, верховенства права, прав людини та поваги і захисту меншин, а також здатність взяти на себе зобов'язання, пов'язані із членством. І це фактично стосується всіх інститутів у країні, як і законодавчої, так і виконавчої, так і судової влади, оскільки фактично, я думаю, з великою імовірністю суддівський корпус, який тут присутній, це майбутні судді країни-члена ЄС.

Ви можете звернути увагу, на слайді зображені кластери, ми довго не будемо на них зупинятися, оскільки далі там ідуть технічні кластери, які теж будуть важливі і для суддів у майбутньому при застосуванні відповідного законодавства, але для нас зараз основний фокус на фундаментальному кластері. Там ви бачите 23 розділ, до якого входить фактично судова влада.

Переговорна рамка є основним документом під час переговорів ЄС з країною-кандидатом. Вона визначає основні правила, за якими ведуться перемовини. Наша переговорна рамка вона була затверджена якраз на першій Міжурядовій конференції, але такий цікавий факт, що і так методологія розширення передбачає основний і такий базовий фокус на фундаментальному кластері. Але як відбувається рамка? Комісія її розробляє, потім вона її передає країнам-членам на погодження і деякі з країн-членів під час погодження переговорної рамки, вони вирішили зробити ще більший акцент саме на фундаментальних питаннях.

Всі переговори, як я сказала, відбуваються на міжурядових конференціях, тобто основні речі, вони погоджуються саме там. Звичайно, між міжурядовими конференціями відбувається постійна робота наших делегацій і наших державних службовців з Європейською комісією. Вони постійно комунікують, надають інформацію, заповнюють

опитувальники. Трохи пізніше я згадаю деякі звіти, які важливі, оскільки вони готуються саме спільно.

Тут потрібно звернути увагу на питання, знаєте, де в нас знаходиться комітет, і ми пізніше зупинимося саме на ролі парламенту в переговорному процесі. Але зверніть увагу, що щонайменше раз на рік на рівні міністрів збирається Міжурядова конференція, плюс додатково можуть бути присутні депутати Європейського парламенту, і тут роль комітету і парламенту, парламентської дипломатії надзвичайно важлива, оскільки ми маємо постійно тримати свою присутність, домовлятися з ними, щоб ми мали постійну підтримку, оскільки є геополітичні ризики теж нашого вступу.

Переговорна рамка, на жаль, зберегла проблему, яка була в інших країн, зокрема в країнах Західних Балкан, де погодження, відкриття і закриття переговорних розділів відбувається одноголосно в Європейській раді. Ми з вами всі пам'ятаємо, коли погоджувалось і було політичне рішення про відкриття переговорів в грудні, тоді керівник однієї з країн, він пішов пити каву і нам вдалося відкрити перемовини. Але я боюсь, що не всі вони будуть так часто пити каву.

Наразі відбувається скринінг нашого законодавства на відповідність Acquis ЄС. Весною відбувався пояснювальний скринінг, це той момент, коли нашим делегаціям, нашим урядовцям Європейська комісія пояснює взагалі суть розділу, який об'єм Acquis їм потрібно буде імплементувати. З точки зору фундаментального кластеру це, звичайно, більше розмови про стандарти міжнародні, оскільки Acquis не містить директив і регламентів, які стосуються саме фундаментальних реформ. Це, знаєте, десь і простіше, бо ми можемо визначити, як ми бачимо свою судову систему, як ми бачимо свій парламент, але при оцінці результатів це також дає свої виклики.

Перейдемо. Ще зупинимося на фундаментальному кластері. Тоді ж, якщо немає Acquis, за чим вони будуть фактично оцінювати. Умови для фундаментального кластеру це розробка цільових індикаторів, так званих бенчмарок, за якими комісія буде здійснювати наш аналіз руху до Європейського Союзу.

23 і 24 розділи, як я вже зазначила, вони мають своє структурування. Якщо в Public Administration Reform і демократичних інститутах ми маємо тільки початкові індикатори і заключні індикатори, то в 23 і 24 розділах ми маємо обов'язкові проміжні індикатори. Вони фактично і містять основні вимоги, які ми маємо виконати перед ЄС, для того щоб взагалі почати рух до закриття кластеру. Після проміжних індикаторів, якщо буде визначено, що ми їх виконали, надаються заключні індикатори, які й призведуть фактично

до закриття кластеру і завершення переговорів, якщо ми говоримо про кластер фундаментальних реформ.

Проблеми, з якими стикнулися фактично країни Західних Балкан, бо лише вони проходили цей шлях по оновленій методології, це надто узагальнені формулювання цільових індикаторів. Таким чином, коли країна виконує якийсь обсяг зобов'язань, вона приходить до комісії, говорить, що ми от виконали те-те-те. Але часто, якщо немає і політичної волі ЄС для руху, вони можуть як би трошки зупиняти процес інтеграції країни. Тому ми розпочали теж роботу над тим, щоб адвокатувати зміни підходів до розробки цільових індикаторів. Звичайно, ми не можемо їх зробити і дуже такими strict, як-то кажуть, які не змінюються, детально прописані, бо це нереально і для нас це теж буде не вигідно. І ми їм пропонуємо використовувати такий підхід, який буде орієнтований на вирішення наших саме проблем, бо все одно без нашого повного вкладу в цей вони не розуміють наш контекст. Вони розуміють контекст ЄС. Але ми маємо з ними комунікувати, щоб вони розуміли більш детально і нас і давати свій саме вклад в цей процес, бо лише ми маємо формувати те, як буде виглядати наша судова система і наша країна в майбутньому також в межах ЄС.

Фактично який input ми можемо зробити? Наразі пройшов скринінг, ми очікуємо, можливо, до кінця року скринінговий звіт, в якому вже буде викладено основні невідповідності і те, що б ми мали зробити. Після скринінгового звіту ми маємо розробити дорожні карти. Дорожні карти є цими цільовими індикаторами фактично для відкриття кластеру фундаментальних реформ. Обов'язкових їх є дві: це реформа публічної адміністрації і дорожня карта у сфері верховенства права. Також є план з питань нацменшин і додаткова, яка не є обов'язковою, це дорожня карта з питань демократичних інститутів. Коли ми внесемо ці дорожні карти, почнеться розробка цих цільових індикаторів, які для нас є найбільш складними в процесі переговорів.

Тому дорожня карта, вона має бути розроблена нами і деталізована, реалістична, з визначенням чітких термінів і того, як ми бачимо судову систему в кінці переговорного процесу. Бо це якраз той момент, коли ми демонструємо свою переговорну позицію, що в кінці переговорного процесу і на момент вступу ми б хотіли, щоб наша судова система виглядала саме так. Саме тому важливість дорожньої карти і включеності всіх до процесу її обговорення, вона ключова наразі і для всього переговорного процесу. Після цього будуть розроблені проміжні цільові індикатори. Як я вже сказала, їх розробить Європейська комісія, але погоджувати буде Європейська Рада. Я недавно спілкувалася з деякими колегами з країн-членів і ми от говорили, як ви все-таки коментуєте ці цільові

індикатори, як ви їх визначаєте. І конкретно ця країна, вона якраз і наполягала на важливості фундаментального кластеру і ще більшій увазі переговорній рамці. Вони сказали так: "Ми отримуємо цільові індикатори і після цього одразу ми їх..."

КИРИЧЕНКО Ю.М. Я перепрошую. Якщо я модерую, то я маю попередити, колеги, тривога, прошу, чи може це на Київ, прошу... Вибачте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я так розумію, що нам якраз хтось з облдержадміністрації має сказати, якщо буде щось. Правильно?

(Загальна дискусія)

_____. Ми попереджуватимемо, коли буде загроза.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Все. Дякую. Продовжуємо.

МЕЛЬНИК В. Дуже дякую. Справді, безпека для нас важлива зараз.

І вони, ця країна, передає всім своїм міністерствам цільові індикатори, навіть якщо вони не стосуються предмету відання того міністерства в країні, вони всі коментують перш за все на предмет їхніх власних пріоритетів у межах ЄС. Тому, оскільки ми розуміємо, країн-членів досить багато, в кожного з них є свої якісь пріоритети. В деяких країн вони, наприклад, можуть стосуватися інших країн-кандидатів і теоретично вони можуть використовувати ці моменти і недоліки методології розширення для того, щоб зупинити наш шлях.

Коли ми почнемо виконувати проміжні цільові індикатори, за їхніми результатами в кінці буде підготовлено звіт, який теж нам буде суперважливий для того, щоб зрозуміти. Заключні індикатори, вони даються, це вже буде, знаєте, таке шліфування ситуації і після цього буде закриття розділу.

Бачите, слайд називається "Важлива динаміка". Насправді, так, Україна дуже швидко стартанула, ми розуміємо, чого це так відбулося, ми є рекордсменами в процесі перемовин. Ніхто так швидко не рухався і не відкривав взагалі перемовини. Але ми пізніше зупинимося на очікуваннях від наших європейських партнерів. Ми маємо зберігати динаміку. Наскільки ми будемо демонструвати взагалі свою зацікавленість в

процесі перемовин і впровадженні реформ, наскільки і ми будемо зберігати цю динаміку, вона буде давати динаміку всім перемовинам.

У нас також є дуже важливі кластери в межах перемовин, такі як єдиний ринок, бо він для нас в умовах війни дійсно надзвичайно важливий. Але ми не зможемо їх відкрити, якщо ми будемо дуже повільно рухатися по фундаментальному кластеру. Тому, я думаю, для нас всіх найкращим варіантом буде використати цю трансформаційну силу і рухатися до повноправного членства в ЄС.

Також важлива комунікація, це стосується як уряду, так і парламенту, ми маємо комунікувати з громадянами. Оскільки змін буде багато, ми їх маємо транслювати, з ними говорити, щоб вони розуміли. Оскільки, знаєте, зараз процес стає набагато більш технічним, менш публічним, громадянам потрібно наразі розуміти, де ми на шляху до ЄС і що це їм дає. Оскільки деякі країни менше звертали увагу на комунікацію з громадянами і це призвело до формування, знаєте, євроскептиків в суспільстві. У нас зараз надзвичайна підтримка руху в ЄС, але якщо ми не будемо її зберігати, це будуть деякі проблеми.

Останні кроки, вони стосуються уже вступу країни, якщо комісія дає знак, що ми виконали і закрили всі розділи, потім держави-члени одногolosно приймають рішення, ратифікують договір про вступ. Ми на цьому сьогодні не будемо зупинятися. Я думаю, що це теми окремої розмови змін до Конституції, оскільки дійсно для того, щоб нам вступити в ЄС і ратифікувати договір про вступ, ми маємо провести роботу. Але це до пані Юлії.

Що ж від нас очікують наші європейські партнери і що вони нам говорять в процесі, коли ми з ними комунікуємо щодо фундаментального кластеру? Ви можете звернути увагу на слайд, це справді цитати, коли я спілкувалася з людьми з різних євроінституцій, наприклад, перша цитата ... *(нерозбірливо)*, бо для них дуже важливий цей кластер насправді. Для кожної країни і для інституцій це пов'язано перш за все теж з деяким їхнім негативним досвідом після вступу окремих країн.

І наступна цитата, на яку ви можете звернути увагу, що вони не хочуть повторення сценарію і кризи верховенства права, як це відбулось у деяких країнах одразу після вступу. Тому тут дуже важливо також, і це питання якраз до комітету, парламентський контроль за урядом, тому що ми маємо забезпечити країну всіма необхідними механізмами і не допустити відкату цих реформ.

І наступне питання, я думаю, до всіх нас, як же ми можемо забезпечити недопущення відкату у фундаментальних реформах. Ну це таке більш дискусійне питання, всім "на подумати".

Роль парламенту в умовах переговорного процесу. Звичайно, деякі з них є більш очевидними, наприклад, законодавча - це ухвалення всіх необхідних законів для виконання наших зобов'язань в межах переговорного процесу. Також контроль. У нас зараз складається ситуація, парламент досить є долученим до переговорів. Це було не у всіх країнах-кандидатах. Наприклад, такий досвід використовувався і він виявився позитивним в Хорватії, де вони всі, якби всі стейкхолдери залучені до цього процесу. І уряд, і парламент, і громадянське суспільство, експертне середовище працювали над змінами до законів, постійно це обговорювали, тому в них досить швидко це виходило. У нас також ми використовуємо зараз (Монтенегро, це у нас Чорногорія, так?) чорногорську модель залучення громадянського суспільства, тобто їх безпосереднє включення до робочих переговорних груп. Але поки цей процес не стартував, нам важко сказати, наскільки це буде ефективно. Я думаю, що це теж майбутня розмова.

І окремо я б хотіла зупинитися на парламентській дипломатії, яка наразі є реально надзвичайно важливою, оскільки все одно це і технічний, і політичний процес, все залежить від політиків, парламент може забезпечити постійну взаємодію з різними групами, з різними парламентами для, знаєте, підтримання цього постійного процесу розмов про Україну і нашого майбутнього в межах ЄС, і, звичайно, підтримки на важливих етапах переговорів.

Суперочевидною є розбудова відносин з Європейським парламентом. Вона у нас активно рухається, зараз обраний новий парламент, потрібні нові візити до Європейського парламенту і взаємодія з ним. Також є наразі, і вона найбільш актуальна, розбудова відносин з парламентами країн-членів ЄС. Все одно на попередніх етапах ми більше комунікували звичайно з МЗС, на рівні вищого керівництва з парламентами, ми спілкувалися з деякими нашими колегами знову ж таки з країн Західних Балкан. І їхня основна рекомендація, як вони говорять про парламент, це те, щоб комітети профільні, наприклад Комітет правової політики, постійно розбудовував відносини з комітетами в країнах-членах. Оскільки, коли міністр, який відповідно їде до Європейської ради, її меншої Ради – з питань ЄС, він перед цим їде в Комітет правової політики відповідно в своєму парламенті і вони обговорюють пріоритети країни на наступних засіданнях.

Орієнтуватися, звичайно, важко, країн багато, але можна орієнтуватися по тому, хто головує фактично в Європейській раді, брати ці трійки і з ними працювати одночасно. Ну і, звичайно, визначати ті країни, які можуть нам зупинити трохи процес.

Ну і, звичайно, розбудова відносин з партійними групами в Європарламенті, оскільки наразі останні вибори були не такими поганими, як дехто очікував, у нас

залишилось багато друзів в Європарламенті, але що буде у наступних виборах, складно сказати. Тому потрібно працювати, підтримувати відносини і з ними постійно взаємодіяти.

Дякую вам за увагу. Буду рада відповісти на питання.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, Вікторія.

Давайте рухатися. Спочатку ще одна доповідь, потім питання-відповіді. Я бачу, голова комітету хоче вже відреагувати на те, що зроблено комітетом.

У мене ще є технічне прохання. Так як ми працюємо в межах програми "USAID РАДА: нове покоління", я передам для підписів, це чисто формально, для нашої звітності. Дякую, колеги.

Роман Смалюк, прошу.

СМАЛЮК Р. Доброго дня всім. Свій виступ я хотів би побудувати з двох частин. Під час першої хотів би вам розповісти про один з інструментів (я більш ніж впевнений, що багато з вас знайомі з цим інструментом): інструмент, який використовується для оцінки національних систем правосуддя в Європейському Союзі і як цей інструмент може бути корисним для нас. І друга частина – це міжнародні зобов'язання України у сфері судової реформи, дедлайни, як ми рухаємося на шляху до цих зобов'язань, оскільки до них безпосередньо і прив'язаний також подальший процес євроінтеграції.

Стосовно першої частини, інструмент "UA Justice Scoreboard", який організує і проводить Європейська комісія з 2013 року, фактично це не рейтинг систем правосуддя країн Європейського Союзу, це більше такий інформаційно-комунікаційний інструмент, завдяки якому країни-члени обмінюються інформацією про поточний стан їхніх систем правосуддя. Мета цього інструменту не визначити найкращу модель, як організувати судоустрій в країні, а визначити найкращі практики, які доцільно поширити у всьому Європейському Союзі.

В межах Scoreboard, він складається з трьох розділів. Це оцінка ефективності національних систем правосуддя (ну, тут основа – це фактично дані СЕРЕJ і безпосередньо робота з судовою статистикою). Другий розділ стосується якості національних систем правосуддя, це найбільш комплексний розділ, який охоплює багато питань, починаючи від доступності правової допомоги, розміру судового збору, забезпечення судової системи фінансовими та людськими ресурсами, рівня діджиталізації і також рівня розвитку альтернативних методів вирішення спорів і також навіть

охоплюється питання доступності правосуддя для осіб з інвалідністю, дружності правосуддя до дитини. І третій розділ - це незалежність, де більше розглядаються інституційні питання організації систем правосуддя, тобто роль парламенту, роль виконавчої гілки влади і також як безпосередньо бізнес та громадяни оцінюють незалежність їхніх судових систем.

Стосовно показників, вірніше, чому цей інструмент, ми вважаємо, принаймні міг би бути корисним для України? Ми проводили таку громадську оцінку за методологією EU Justice Scoreboard у 2022 році. І виявилось, що в принципі українська судова система, вона не пасе задніх порівняно з країнами-членами Європейського Союзу. У нас значний, ну ми є одними з лідерів в питаннях відкритості судової системи. Тобто доступ до судових рішень - ми входимо по суті напевно в топ 5 країн Європейського Союзу, в яких забезпечується повний доступ до всіх судових рішень.

Також питання доступності, фінансової доступності судової системи для громадян, оскільки в Україні дійсно розмір судового збору є в принципі один з найнижчих також в країнах Європейського Союзу. Але були виявлені там величезні проблеми, це як питання фінансування діяльності судів. Тобто виходить, в нас в Україні на одного громадянина, ми рахували в 2022 році, витрачалося близько 12 євро, в той час як середній показник серед країн-членів ЄС був близько 98 євро. Але в той же час наші витрати на судову систему, вони є одними з найбільших, якщо рахувати це як частку від ВВП. Тобто виходить така якась суперечність.

А стосовно кількісних показників судової системи, то це поррахував, за даними, вірніше, тут використав у квадратних дужках наведені дані зі Scoreboard 2024-го року, вони використовують СЕРЕЖ дані 2022 року. І поррахував дані нашої судової системи за 2023 рік. Ну не рахував по 2022 року, ну зі зрозумілих обставин. І в принципі, тут три показники виведено, тут мова йде насамперед про некримінальні справи і справи, які розглядаються судами першої інстанції. То за рівнем надходження справ на 100 жителів, ну у нас дещо нижчий показник за медіанний по Європейському Союзу, але це пояснюється тим, що в багатьох країнах ЄС суди розглядають такі категорії спорів, які не є підсудними суду у нас в Україні. Але ось по адміністративних справах, і це така чітка тенденція, яку ми бачили і в 2022 році, ну в нас рівень надходження справ до адміністративних судів у декілька разів вищий за середньоєвропейський показник. Ну по цивільних та господарських справах ми, в принципі, знаходимося ближче до медіанного значення.

Стосовно розрахункового часу подолання залишку справ, так званий disposition time, який рахується також СЕРЕЛ, то це час, який необхідний суду для подолання залишку всіх нерозглянутих справ, якщо суд буде підтримувати існуючу його продуктивність, то насправді буде ще далі досліджуватись, чому такі показники вийшли, що в принципі по ось цьому показнику у нас навіть кращий показник ніж у більшості країн Європейського Союзу. Особливо по адміністративних справах. Ну адміністративна юстиція у 2023 році, чи я неправильно рахував, чи щось не так зі статистикою, але ефективність адміністративної юстиції виросла в декілька разів порівняно з 2022 роком. Тому що у 2022 році ось цей розрахунковий час подолання залишку справ, ми рахували, десь був близько 200 днів. В принципі, в 2 рази. І так само рівень завершення справ адміністративних, він був на рівні 80 відсотків у 2022 році і виріс до 91,3 відсотків, що в принципі також є достатньо хорошим показником.

І власне до другої частини, щодо міжнародних зобов'язань, я також думаю, тут у нас присутній комітет, вони всі, і представники органів суддівського врядування, вони абсолютно в курсі того, що ми повинні зробити до кінця 2024 року, до кінця 2025 року. Просто хотів би задати тон для дискусії, нагадати про те, що Єврокомісія в останньому звіті про розширення рекомендувала нам у найближчий рік, тобто 2024 рік, перезапустити кадрові процедури з добору нових суддів на основі вдосконаленої процедури. Процедура була вдосконалена, ВККС в принципі вже почала запускати ці кадрові процедури на основі цього нового законодавства. Є ще питання щодо затвердження Вищою радою правосуддя єдиних показників доброчесності, але це також знаходиться вже на фінальному етапі.

Наступне. Створення Служби дисциплінарних інспекторів також, на щастя, конкурс вже на завершальних етапах, очікується призначення переможців конкурсу Вищої ради правосуддя.

Третій захід – це вжиття ефективних заходів для усунення корупційних ризиків у Верховному Суді. Ну дискусійна достатньо рекомендація. Мені особисто не відомо, наскільки цей захід перебуває у процесі виконання.

Четвертий, це вже те, що ми самі зазначили в Ukraine Facility Plan, це проведення до кінця третього квартала 2024 року функціонального аудиту ІТ-систем судової системи. В принципі третій квартал на днях завершився, то, можливо, керівник Державної судової адміністрації проінформує, наскільки цей захід виконаний. До четвертого кварталу повинна бути...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте я краще. Все нормально там, можна ставити, так.

СМАЛЮК Р. Все. Супер тоді.

Але вже наступний захід, розробка на основі результатів аудиту дорожньої карти модернізації ЄСІТС. Це і Єврокомісія, і це в принципі те, що ми писали у Facility Plan. І те, що від нас вимагає Міжнародний валютний фонд, я лише не впевнений щодо дедлайну, оскільки нещодавно ж була чергова місія з оцінювання, можливо перенесли строк виконання цього структурного маяка. Ну принаймні в публічно доступній інформації, то визначено, що до четвертого кварталу 2024 року має бути прийнятий Закон про створення цього адміністративного суду для розгляду адміністративних справ загальнодержавного значення. Ну поки що нібито у Верховній Раді не внесені жодні законопроекти, хоча публічно звучить, що розробка над цими законопроектами триває.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це компетенція Президента.

СМАЛЮК Р. Ну, от власне Офіс Президента на одному із заходів, представник Офісу повідомляв, що вони працюють над цим законопроектом, обіцяють внести.

На 2025 рік тут, в принципі, всі заходи, це ті, що ми визначили у Facility Plan, це нова нормативна рамка для перевірки процедур декларації доброчесності, це до кінця другого кварталу 2025 року. На третій квартал – заповнення не менше 20 вакансій суддівських посад на основі вдосконаленої процедури і запуск ось цього адміністративного суду для розгляду адміністративних справ загальнодержавного значення. І на кінець 2025 року, це завершення кваліфіювання 50 відсотків суддів, які повинні були його пройти станом на вересень 16-го року. Ну, тут, в принципі, мені здається, ми цей показник вже і виконали, якщо рахувати саме по тих суддях, які повинні були його пройти на момент конституційних змін. З урахуванням тих, що звільнились навіть. Ну це ще, як рахувати. *(Сміх)* І за умови запуску Служби дисциплінарних інспекторів – це вирішення 20 відсотків так званих старих дисциплінарних проваджень, які були не розглянуті Вищою радою правосуддя на кінець 2023 року.

І окремо хотів би звернути увагу на рекомендації GRECO, це за результатами останнього раунду оцінювання 2023 року, які безпосередньо стосуються і суддів місцевих та апеляційних судів. Деякі з цих рекомендацій, які вже тривалий час залишаються не виконаними, 15 рекомендація про вдосконалення, оптимізацію кадрових процедур. Вона в принципі виконана, перша частина її виконана, тому не згадував окремо.

Друга частина, ну, по суті це реформа ГРД, чітке визначення завдань, повноважень, забезпечення представлення в складі Ради представників різних верств суспільства і вдосконалення норм щодо конфлікту інтересів і механізму за дотриманням цих норм.

17 рекомендація - це запровадження періодичного оцінювання діяльності суддів. Ну мова йде не про нове кваліфікаційне оцінювання, а про регулярне оцінювання, яке є в законі, але нормативне положення про яке до сих пір не затверджене. Ну в 2023 році влада пояснювала, що ми очікуємо запуску ВККС, наразі ВККС запущений, можливо також, немає представника ВККС, можливо згадає про це.

Ну ще одна дискусійна достатньо така рекомендація. Це зміна правил щодо відводів. Тобто дві ключові складові, що суддя, якому заявлений відвід, не повинен брати участь у його розгляді. І друге - рішення за результатами відводу повинно бути предметом судового оскарження. Ну наскільки зустрічав думки, то дуже скептично ставляться до виконання цієї рекомендації, оскільки це може створити величезні можливості для зловживань.

_____. *(Не чути)*

СМОЛЮК Р. Так-так. А вони не задоволені цим. От у 2023 році були ці пояснення, що ось у нас удосконалені процедури вже розгляду цього питання, ну GRECO поки що не переконали.

І 19 рекомендація - це чітке визначення підстав дисциплінарної відповідальності. Ну тут мова йде насамперед про пункт 3 статті 106 про вчинення діянь, що порочать звання судді, заподіюють шкоду авторитету правосуддя, які містять оціночні судження. GRECO наполягає на тому, що їх потрібно детально конкретизувати. Ну але знову ж таки є нюанс.

Дякую. У мене все.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, Романе.

Колеги, можемо перейти до дискусії? Або питання - відповіді.

Прошу зголошуватися, піднімати руку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну перш за все, колеги, у нас 14-та, у нас 15 хвилин залишається по таймінгу для підведення підсумків, після того має бути обід у нас.

Дякую Центру політико-правових реформ за ці презентації, бо це важливий процес. І тут важливо нам всім розуміти, чого ми здійснюємо інколи кроки, які у нас є міжнародні зобов'язання. Не всі ці зобов'язання, м'яко кажучи, бере парламент, робить це уряд здебільшого, бере зобов'язання. А потім вже де-факто доводиться виконувати парламенту. Але дещо змінюється, ми бачимо, ця ситуація і в тому числі завдяки позиції членів комітету насправді. І зараз уряд намагається трошки більше залучати представників парламенту до цього процесу, ну і звичайно представників судової гілки влади. До скринінгу, до речі, там були залучені представники судової гілки влади і ВРП, і ВККС, і Верховний Суд, і так далі. І давали вони свої оцінки. І, до речі, це нашим представникам варто подякувати. Я знаю відгуки по виступах в Брюсселі, на високому рівні пройшли дуже презентації саме органів судової гілки влади. Серйозна підготовка була до цього процесу.

Ну, очевидно, деякі питання, які ви бачили, вони безпосередньо будуть впливати на долю суддів. Відверто, деякі речі, вони викликають певне занепокоєння щодо того, що там написано. Але я думаю, що подальша предметна дискусія, і зокрема з представниками судової гілки влади, зможемо якимось, принаймні будемо намагатись підходити до цього перш за все з українського інтересу, з національного, і з розумінням поточної ситуації в судовій системі. Бо, чесно кажучи, інколи, отримавши рекомендації, ти розумієш, що вони не є релевантними для української судової системи. Але так чи інакше зобов'язання є, доведеться по ним рухатись, нам самим інколи дуже важко це робити.

Пані Юля, Центр політико-правових реформ, дякую вам за це представлення.

У нас підведення підсумків. Колеги, можливо, хтось хоче поставити питання? Павло Васильович. Бачу, Саксаганський суд, я вже запам'ятав. Так?

Павле Васильовичу, прошу, вам слово.

ПАВЛІШ П.В. Я в першу чергу хочу подякувати Центру політико-правових реформ за таку ґрунтовну доповідь. І хотів би тільки попросити, це звернення не тільки до вас, а й до нашої всієї громадськості, яка також допомагає Україні щодо і перемовин, і адвокатування нашого вступу до Європейського Союзу. Але є і такі тенденції, от останнім питанням, які були в цих слайдах, тому що ми бачимо, як вони, деякі з них, з'являються в цих вимогах. Спочатку наше громадянське суспільство спілкується з нашими міжнародними партнерами, потім Кабінет Міністрів отримує, домовляється про виконання цих рекомендацій. А потім Верховній Раді доводиться це все розґрібати, збираючи в купу і комунікуючи вже і з громадянським суспільством, і з Кабінетом

Міністрів. Тут Верховна Рада виступає в якості не тільки виконавця і законодавця, а ще і такого арбітра-рефері, який запроваджує потім.

Тому прохання все ж таки перед тим, як щось іти комунікувати, звернутись до Верховної Ради, до Комітету з питань правової політики, до тих питань, які в нашу сферу опікування входять. Ми допоможемо вам так їх скласти, щоб менше було потім проблем з їх запровадженням саме в ході реалізації. А так вам, звісно, подяка за те, що ви робите. І це дуже важливо для нашої країни.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Можливо я зразу відповім на це. Центр політико-правових реформ в принципі займає інакшу позицію щодо інших організацій, які працюють у сфері правосуддя, особливо після повномасштабного вторгнення наша чітка позиція, що ми маємо бути партнером. Тому ми погодилися працювати в робочих групах переговорних чотирьох, причому тоді ми підписуємо угоду, якщо ви знаєте, про нерозголошення того, що відбувається. Але наша чітка позиція і ми пішли на меморандуми, що максимальне, що ми можемо зараз зробити, це виступити єдиним фронтом для того, щоб досягти членства в Європейський Союз. Ми ніколи не пропонуємо щось на міжнародному рівні, не розуміючи, що це можна виконати. Але, да, я розумію, про що ви говорите, більше того, я думаю, що навіть тут може відбутися певний розкол, який ми трохи починаємо відчувати в громадянському суспільстві.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Саме тому, пані Юлія, Центр політико-правових реформ є партнером комітету, а не хтось інший.

Так, там Саксаганський суд, здається, слово хотів. Мікрофон включіть.

_____. Також хотів подякувати за виступ і акцентувати свою увагу, що ви донесли, я, наприклад, став обізнаний з першопричинами, природою тих процесів, які відбуваються в системі правосуддя, що стосується, наприклад, інституту самовідводів. Тому що це насправді є проблема і ця проблема цікавить всіх суддів.

Але я хотів би спитати про те, яка взагалі позиція партнерів з Європи з приводу інституту нарадчої кімнати, його удосконалення або реорганізація. Я не знаю, як це можна назвати, тому що в тому форматі, який він є зараз, в пострадянському, він заважає або зупиняє ті процеси, які відбуваються в судовій системі. Тому що ми знаємо, і будучи учасником багатьох заходів з нашими міжнародними колегами, бо колеги з Європи або зі

Сполучених Штатів, з Канади, там інститут нарадчої кімнати зовсім інший. Чи йде робота в цьому напрямку і наскільки швидко нам очікувати змін в цьому питанні?

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Ну насправді тут партнери нам не потрібні. Ми самі можемо все робити. І як ви знаєте, так, є зареєстрований законопроект і було рішення комітету рекомендувати його для прийняття в першому читанні. Він регулярно від комітету подається до порядку денного. Зрозуміло, є пріоритетність законопроектів, які там пов'язані чи з фінансами, ну з якимись фінансовими, прив'язкою до отримання фінансів, тому вони йдуть в першу чергу. Або там законопроекти, які от є у планах, як facility і так далі. Але я думаю, що ми дійдемо до цього законопроекту, до розгляду його в парламенті. Я тут не скриваю, були дискусії у нас і всередині комітету, і з представниками судової гілки влади. Тобто є органи, які підтримують це, офіційна позиція є, а є ті, хто не підтримують це. І я знаю, що всередині і суддівської спільноти була така дискусія. Ну будь-які зміни, вони не проходять, коли всі "за", ну в демократичному суспільстві точно. Я думаю, що зараз буде слово за парламентом, прийняття цього законопроекту в першому читанні, а після того буде опрацювання до другого читання, де точно будуть залучені всі представники судової гілки влади.

І, чесно кажучи, ми в комітеті взагалі дуже вітаємо, коли представники там з перших інстанцій, з апеляцій, при всій повазі, звичайно, до Верховного Суду, ну з ними ми постійно комунікуємо, але, відверто, дуже ціннісний досвід і те, що відчують судді перших інстанцій. Тут, до речі, присутні багато тих, я дякую колегам суддям з перших інстанцій, з апеляцій, які дуже активно беруть участь в законотворчому процесі. І до напрацювання насправді законопроекту про зміни нарадчої кімнати теж були долучені представники суддівської спільноти Дніпропетровського регіону. Тому я думаю, буде рух в подальшому, ми його виставили на перше читання, а потім, після рішення парламенту, доопрацюємо до другого.

Дякую.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Будемо підводити підсумки, так? Я по часу бачу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Юліє, пора, прошу, так.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Насамперед знаєте, що хочу сказати в підсумках? Парламент працює під час війни вже в умовах подовжених повноважень. Ми всі знаємо, що під час воєнного стану проводити вибори, зокрема і парламентські, ми не можемо. Тому набувають зовсім інакшого значення отакі виїзні засідання, тому що саме на цих виїзних засіданнях парламент, члени парламенту можуть бути відкритими. Вони самі поставлені в такі умови безпекові. Це не вони закрилися, це країна-агресор фактично обмежила спілкування парламенту, народних депутатів, не люблю це слово, тому що воно радянське, переходимо на європейські терміни, давайте, членів парламенту, зокрема із судовою гілкою влади.

Тому ще раз, я дуже дякую Комітету з питань правової політики, що така гарна організація, масштабна і що дійсно може відбутися живе спілкування суддів різних рівнів, суддівське самоврядування, адміністрації судової і народних депутатів, які зараз тут, можна почути один одного і виступити одним фронтом з розбудови нашої демократії. По факту це не європейцям треба, а треба всім нам. Дякую.

Єдине, що можу сказати, давайте цю практику продовжувати, центр готовий бути партнером і на наступний рік.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Юля.

Я для підведення підсумків хочу передати слово пані Наталії Миколаївні.

ДЕРКАЧ Н.М. Дуже підтримую пані Юлію, яка сказала, що давайте зустрічатись частіше і кожного року, а я б сказала, мабуть, і ще більше. Але дуже вдячна дійсно комітету, який організував таку зустріч. Тому що це такий авторитет для самої Дніпропетровщини, бо всі слідкували за тим, а як воно буде проходити. І коли сталося так, що ми трішки перенесли, на якусь іншу дату, якесь таке хвилювання пройшло, почали телефонувати, а чого так сталося, може до нас більше не приїдуть. Знаєте, люди хвилювалися, бо бачили, що по інших регіонах десь можуть їхати. А може чогось, бо у нас прифронтна зона. Але нас це не лякає, правда? Не лякає. Хай усі бачать, що у нас все добре, у нас все плине своїм часом, у нас зміни проходять, не дивлячись на те, що у нас на сьогоднішній день є якась біда, так, але вона піде, ми так впевнені в цьому, бо таких людей як ми, нас же ніхто не зламає. Тому дуже всім вдячні за те, що нам таку організували зустріч і таке живе спілкування, за яке я казала, воно таке дуже цінне. І зараз ми не можемо, Дніпропетровщина велика, і зібрати, як ми раніше це робили, голів судів або просто суддів, поспілкуватися, ну якось не на часі. А зараз був саме такий час, коли

ми з усіма зустрілися, побачились, поспілкувались і аж замало часу. Тому дуже-дуже низький уклін. І дуже вдячні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо вам теж за прийом і організацію, Наталіє Миколаївно.
Григорій Іванович Усик.

УСИК Г.І. Дякую.

Я теж хочу висловити свою вдячність перш за все комітету за організацію такого виїзного обговорення питань, актуальних для судової влади, для держави загалом, залучення безпосередньо представників громадськості, голів судів, суддів першої інстанції, обговорення актуальних проблем. Тому що ми так краще не просто чуємо один одного, ми краще розуміємо один одного. І це буде сприяти підвищенню ефективності нашої роботи.

Я хочу окремо подякувати Центру політико-правових реформ. В принципі, вашу діяльність я теж відслідковую і вона виважена, вона дійсно державницька така позиція, на відміну від того, про що ми говорили, про що говорив Павло Васильович, ви сказали, ми це все чітко зрозуміли. Тому що інколи перш ніж щось зробити треба подумати про ті наслідки, які в першу чергу будуть для держави і нашого суспільства, яке ми представляємо в тому числі і в міжнародних інституціях.

Я хочу подякувати всім суддям Дніпропетровщини за вашу виважену, відповідальну, професійну роботу. Сказати, що нам важко всім, ну, мабуть, найважче вам на місцях. Ми це дуже чітко розуміємо, наскільки можливо, намагаємося вирішувати ті проблемні питання. Тому всім миру, добра, благополуччя і найскорішої перемоги.

Дякую.

_____. Ще два слова буквально.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так.

_____. Я хотів подякувати насамперед всім суддям Дніпропетровського регіону за те, що вони знайшли можливість сьогодні бути присутніми на нашому засіданні комітету. Нашому комітету дякую і голові комітету за те, що він організував цей захід. І це важливо для всіх нас, тут присутніх. Ну і напевно подяка і побажання нашій громадській спільноті, до якої напевно ЦППР якимось чином відношу, це,

мабуть, буде справедливо, щоб вони як представники нашої громадської спільноти як мінімум присутніх тут суддів вже вважали доброчесними.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги. Підводячи підсумки, хотілося б сказати, що, звичайно, ми багато чого, багато питань не порушили тут, але і розуміємо, що в такому форматі можливо далеко не все можна сказати. Але, знаєте, головне що б я хотів до вас донести, що, повірте, ми як Комітет з питань правової політики, всі мої колеги, які тут присутні, які онлайн були, які не були сьогодні навіть присутні на засіданні, повірте, для нас дуже важливо не втрачати зв'язок з судьями перших інстанцій, з працівниками апаратів, з апеляціями і так далі.

Знову ж таки, наголошую, при всій повазі до вищих органів судового врядування, самоврядування, Верховного Суду і так далі, моя точка зору, що найбільше навантаження саме на перших інстанціях і на апеляціях. І отут от люди дійсно стикаються з правосуддям, отут от дійсно воно відбувається найближчим чином, ну найбільше. І саме ви є обличчям судової нашої системи. І ми всі розуміємо, наскільки складно. І тому я закликаю вас активно співпрацювати з нашим комітетом у питаннях законодавчих, у питаннях відстоювання ваших інтересів.

Дякую вам за участь у сьогоднішньому засіданні. Ми вичерпали порядок денний. Я оголошую засідання комітету закритим. Всім дякую. І, я сподіваюся, до нових зустрічей.